

אונקלוס

ויקרא יב תזריע

קעג

יב 7 וידבר יהוה אל משה לאמר: א ומלוי עם משה קמימר: ב מלוי עם בני ישראל קמימר אבתא ארי תעדי ותקיד דקר

רשי"י

לקט בהיר

(3) אשה כי תזריע. אמר רבי שמלאי כשם שילירתו של אדם אחר כל בהמה חיה ועוף צמעשה צראשית, כך תורתו נהפרשה אחר תורת בהמה קדמך (ובזה מיושב קושיית הנח"י למה הקדים הכתוב לפרש דיני בהמה ומהי וצריאה הם מאוחרים מן עופות ודגים, לפי שבהם לא שייך גאווה, וטעם סידורם נניח להמאילי צ"ה), ומטעם זה עלמו מאוחר האדם בתורתו, שהלא התורה חלית צריאתו, ובה נשלמה כוונת הצריאה, ומה"י כשנצטוו אדם וחוה דו פרופין קודמת האשה להנאות, ומטעם זה אשה כי תזריע קודם ואח"כ אדם כי יהיה בעור וגו' (ג"א), ועוד בדרך יותר פשוט, שאם יתגאה אומרים לו אפילו תורת ימוש

(א) פי' מורמיו הנוגעת לגופו, דהיינו טומאה טהרה ומילה (יפ"ח), והטעם שאדם נצטו בששי מאוחר מכל, איתא בסנהדרין ל"ח, שאם יתגאה (על מעשה צראשית לומר אני חלית הצריאה ובשצילי נצטו העולם) אומרים לו ימוש קדמך (ובזה מיושב קושיית הנח"י למה הקדים הכתוב לפרש דיני בהמה ומהי וצריאה הם מאוחרים מן עופות ודגים, לפי שבהם לא שייך גאווה, וטעם סידורם נניח להמאילי צ"ה), ומטעם זה עלמו מאוחר האדם בתורתו, שהלא התורה חלית צריאתו, ובה נשלמה כוונת הצריאה, ומה"י כשנצטוו אדם וחוה דו פרופין קודמת האשה להנאות, ומטעם זה אשה כי תזריע קודם ואח"כ אדם כי יהיה בעור וגו' (ג"א), ועוד בדרך יותר פשוט, שאם יתגאה אומרים לו אפילו תורת ימוש

אור החיים

שאומרנו כי תזריע הרי כי משמשת אס, ונמשכת למטה עם וילדה"י, וזה דוחק, ורז"ל אמרו בהמפלת (גדה ל"א) וצברואה (צרכות ס'). אשה מזרעת תחילה יולדת זכר, ולזה אמר וילדה ודאי. והגם שדרש רבי לזק דרשה זו מפסוק (ויגש מ"ו ט"ו) ואת דינה צתו תלה הכתוב זכרים צנקבות ונקבות צזכרים, נראה כי משם אין ידוע טעם החליה; וכאן גילה הכתוב טעם החליה כי תזריע תחילה. ולא הולרך לומר תחילה, שאם לא כן על כל פנים לריך שתזריע"י) צין ללידת זכר צין ללידת נקבה, ולא הספיק פסוק זה והולרך לפסוק ואת דינה צתו, ללמד על איש תחילה יולדת נקבה. ויש עוד לאלוה מילין, ויתבאר על דרך אומרנו (תהלים קל"ט) אחר וקדם נרתני ודרשו ז"ל (צ"ר ח', ויק"ר י"ד) אחר לכל המעשים וקדם למעשה צראשית דכתיב (צראשית א' צ') ורוח אלהים מרחפת וגו', הרי כי צ' יצירות צאדם יצירת הרוח ויצירת הגוף. והנה צעה בהזרעה אמרו ז"ל (זוהר ח"ג פ'). כי כפי הכוונה אשר יכוין המזריע ימשיך לזרע הנפש, אם יחשוב מחשבות רעות וזכויות ימשיך לטיפה נפש טמאה, ואם יחשוב צטהרה ימשיך נפש קדושה, ולא ולמד (סנהדרין ק"ד). מצניו של הלדיק המופלח חזקיה המלך עליו השלום אשר נשא בת נביא ולמד אור בהיר

(יב) ב. דבר וגו' לאמר. טעם אומרנו לאמר פעם צ', ואולי כי להיות שמלכה זו עיקר הזכרתה היא על הנשים, לזה אמר לאמר לנשים"י שזכרו צדכר. עוד יתבאר על פי מה שאמרנו בצפרא (כאן) צני ישראל צענין זה ואין הגויים צענין זה עד כאן, לזה אמר לאמר לשון אמרות ורוממות, כי ענין זה שהתנה להיות צישראל ולא העכו"ם הוא ללד המעלה והכבוד"י אשר ה' האמיר עמו, מה שאין כן בעכו"ם כי נפשם וגופם טמא:

אשה כי תזריע וגו'. לריך לדעת למה הולרך לומר כי תזריע וילדה ולא הספיק לומר אשה כי תלד זכר. ורז"ל נחלקו (ת"כ, גדה מ') חכמים אומרים למעט יולא דופן כי לריך להיות הלידה צמקום הצריעה, ור' שמעון אומר לרבות ילדו מחויי". ועוד יש לאלוה מילין צבעיר עוד, למה שינה הכתוב את לשונו שהתחיל לדבר לשון עתיד תזריע וגמר אומר וילדה ולא אמר ותלד, וכמו שאמר גם כן צסמוך ואם נקבה תלד. והגם שהרבה כתובים מדברים צסדר זה עבר צמקום עתיד, אף על פי כן דבר יגידו צשנות לשון. עוד למה אמר וילדה שמשמע ודאי ולא אמר אס תלד זכר שהרי אין ודאית לזכר יותר מהנקבה. ולזה יש לומר

אור בהיר

(א) צני ישראל יאמרו לנשותיהם. (ב) שלא תאמר דוקא צני"י טמאים, אדרבה דוקא צני"י יש להם טהרה וצריכין טהרה. (ג) כעין זרע. (ד) וכאילו אמר אס תזריע ואם ילדה. (ה) ומאומרנו כי תזריע מוצן שתחילה קאמר, שאם לא כן וכי אפשר שתלד בלי

שחשבה האשה צ רעה לצי צניה) שהיא המשכת ה וקודם לה מלפני קדם כח החושב ; הכתוב כי תזריע הלידה היא צשט ילדה והיה מה ש תקוה להפך מה האדם צצחינה ה היא עיקר הלידו צאדם, והוויית ה תקרא לידה"י. ומ (לך י"צ ה') וא הנפשות צעשו ; יולדת, כל זיקה ו שלא נבנה הגוף ואומרנו זכר, רמו בהזרעה להוליד להמשיך נפש מט ללד שעיקר הצניב שאינה חייבת ל שסובלת, גם לה תחפון לינשא, ונ תאותה הצבחיית מ"ט:), לזה צא י מלווה אס תעשה ומעלה כזכר, זה פירוש אשה שחג מניעת הציווג, צהזרעה לתכלי ואם לא אמר אלו שחלד הוא אומר.

הרעה, וכקושימינו. הייחוד מכריח אופנו העמיד. (י) שאם י מקרב עם, לפי שהיו צ

צנין האמת גלאזמר איוצריה. (י) צנין סומא אצב (צנין אצב שטמו לו חלק אגמא - אלא צצאס) (א)

תְּזַרְיֵעַ וַיִּלְדָּה זָכָר וּטְמֵאָה שְׁבַעַת יָמִים בְּיָמֵי נְדַת דִּוְתָהּ תִּטְמָא: ג וּבַיּוֹם

וַתְּהִי מִסְאָבָא שְׁבַעַת יוֹמִין בְּיוֹמֵי רַחוּק סוּבְתָהּ תְּהִי מִסְאָבָא: ג וּבְיוֹמָא תִּמְנָאָה יִגְזַר בְּפָרָא

לקט בהיר

רש"י

קדמה לתורקן (צל"ד): (ב) פירושו של חיבה זו תעשה זרע או תגדל זרע, כמו מזריע זרע (ברא' א') שאכל אלנות, ופירש"י יגדל זו זרע, ולפי ענינו כאן פירושו ההריון, ולמה הוליאו הכתוב בלשון זה, ובכלל מיותר הוא שאם תלד פשוט שתזריע מקודם, לזה דרש ר' שמעון תזריע שהוא כעין זרע, והגם שכבר דרשו בו חז"ל במס' נדה אשה מזרעת תחלה תלד זכר, זה נשמע מוא"ז של חיבת וילדה שאמר הכתוב לשון עבר ילדה והוסיף וא"ז להפכו לעתיד, ומשמע לשון ודאי, ולא אמר אם תלד זכר לשון ספק על משקל ואם נקבה תלד, לומר שאם האשה תזריע (תחלה) ודאי שתלד זכר, ודרשתינו זה נשמע מאומרו כי תזריע כנ"ל, ורש"י לא הביא דרוש למס' נדה כאן ומביאו צ"י ויגש ואת דינה כמו, שאין הוא רחוק מפשוטו, שבאמת חיבת "כי" שהוא לשון ספק (משמעות א') מושך אחר עמו, וכאילו כתב כי תזריע וכי ילדה, אבל שם צ"י ויגש קרוב מאוד לפשוטו: (ג) פי' שכבר היה לו זורת אדם זכר אלא שנמחה, אבל אם לא היה עדיין שום זורה, או היה לו זורת דגים וכדומה טהורה היא, ואם היה זורת נקבה או ספק פשוט היא טמאה שבועים (רא"ם): (ד) פי' ככל דיניה, כגון כל הנגוע בה יטמא, וכל אשר חשב עליו וכו', אבל אין הפי' שתהיה טמאה בכלל כמו נדה או שתהיה טמאה ז' ימים כמו נדה, שהלא כתוב בפירוש וטמאה שבעת ימים, וראיה מלקמן בנקבה דכתיב שבועים כדמה, והנדה אינה טמאה רק שבוע אחד, הרי שאין פי' כדמה כמנין ימי נדה, ועוד מאחר שאמר הכתוב עוד הפעם טמאה ולא די מה שאמר צריעה וטמאה הרי לך שהם צ' דברים (מ"ל), ואין להקשות א"כ יאמר רק כימי נדת דומה טמאה ויש בכלל טמאה בכלל ושמטמא ז' ימים ואין לר"ך וטמאה שבעת ימים, זה אינו, שבעבור שבנקבה טמאה צ' שבועות לר"ך לומר שבזכר רק שבוע אחד (ג"א): (ה) פי' רק על זה לר"ך קרא, שאם ראתה דם פשיטא, למה תגרע מאם לא ילדה וראתה דם (רא"ם), פתיחת הקבר פירש"י הרחם: (ו) והוא לשון ארמי שלקמן ע"ז כ"ה ואשה כי יזוב זוב דמה מתרגמינן ידוב דוב דמה, וכן וכימין דבאך (דבר' ל"ג כ"ה) שהם זבים, והוא"ז והבי"ט מתחלפין, כמו תאוה תאבה (רא"ם), וכל זה דוחק הוא כמוזן, לזה הביא דרך הב' מלשון כל היום דוה (איכה א' י"ג), ודרך הב' לצדו אינו מספיק לפשוטו, כי מה ענינו לכאן ולמה השמיענו כאן שיש לה יסורין (מ"ל), ובש"ס כתב שזי"ן מתחלפת דל"ת, איני יודע היכן מלא זאת, ובגראה שמלא מקור לדבריו בתרגום שמתרגמינן על זב דב, זה לו לרא"י שמתחלפין וזה אינו, שלא מפני שמתחלפין מתרגמינן כן אלא הם צ' חיבות זב בעברי דב בארמי (ב"ב): (ז) מלשון חולי ויסורין, וגירסא הנכונה וראשה בוא"ז, כלומר קלה האשה וגם ראשה ואצריה כבדן, ולא שראשה תחלה, שא"כ היל"ל יקלה שהראש לשון זכר הוא, וכן גרס הרמב"ן ו"ל בלשון רש"י:

חיה ועוף (ויק"ה): כי תזריע. (ב) לרבות שאפי' וילדתו מחוי"ב, שנמחה ונעשה כעין* זרע, אמו טמאה לידה (ח"כ - נדה כ"ז): כימי נדת דותה תטמא. כסדר כל טומאה האמורה בנדה"י מעמאה בטומאת לידה (ת"כ), ואפילו נפתח הקבר בלא דם"י (נדה כ"א): דותה. לשון דבר הזב"י מגופה, (לשון אחר*) לשון מדוב וחולי, שאין אשה רואה דם שלא תחלה"י שינוי נוסחאות • כפין • דבר אחר.

אור החיים

הזכר, כי ז' שנים יכוון חבלי משית, כאומרם ז"ל (סנהדרין ל"ז). שבוע שצן דוד צא וכו' ליסרם ולזקקם, והוא אומרו וטמאה יחס היסור לזחינת הטומאה כי הוא העמא הוא המיסר, ואמר ז' ימים פירוש שבוע שנים, על דרך אומרו (חיי כ"ד כ"ה) תשב הנערה אחנו ימים או עשור ואמרו ז"ל (כתובות כ"ז): ימים שנה, וציוס השמיני וגו' פירוש שאחר עבור ז' שנים בהחלת יום השמיני, ימול בשר עלתו, כי אז יעציר

ה' בחינת הערלה מהעולם, דכתיב (זכרי' י"ג) ואת רוח הטומאה אעציר מן הארץ, וזה יהיה בשנה ח', וידוע הוא בחינת הערלה שהיא הקליפה: ג. וביום השמיני וגו'. לר"ך לדעת למה הולך ללוות לזה והלא כבר אמרה החורה צפרשת לך לך כל פרטי דיני מילה, ואם להודיע שלר"ך למול ציוס ולא בלילה, גם להודיע אפילו בשבת, כמו שדרשו ז"ל (חוי"כ, שבת קל"ב). וציוס

אפילו בשבת, אלו שם צפרש כי לא קבע ה אדם כי לא ה שלא קבלו ה מה' (תשא ל' שבת, והגם ש נאמרה"י) אלו מקום לבעל ד ולא הקל ה' אשר על כן לוי נראה כי מן שנאמרה צפר הדברים הם חוספת דבריו מקום שיורה י מעלמו כן יעז על פי כן ידו מלוח שנלטווה כל עיקר, וא עשה, ואם כ בשבת, ואם עליו למה ה הכתוב ללוות בשמירת שני כהנים צריבו מלוח זר"י ל ונראה לתת שלפניו"י, שז השמיני ולא כסף (שבת)

אמת. יד) ופירושו הגם שק רק דברים ששייך הדעת לומר שלא וא"ז וציוס. אין לורך שיעבור מקלת שני

דערקתה: ד ותקתין ותקתא יומין השמיני ימול בשר ערקתו: ד וישלשים

אור החיים

עם הבשר. ולזה השיבו ר' עקיבא תשובה כללית, למה שהוא חושב בדעתו אם לא השיג לדעת אלא בחינת הגוף הודיע כי תכלית הדבר לנרף נפשם לא למה שנגלה לצד שאין הפרש בין היות האדם מהול או ערל^(א). ואם כוונתו לומר שגם צענין הרוחניות אם הקצ"ה חפץ יסיר התיעוב אשר הערלה הגיד עליו, השיבו גם כן כי כל המצות שנתן ה' לישראל אינם אלא לנרף ולנקות את הסיגים אשר סבבו החטא קדמון, כי כל מצות לא תעשה להסיר תחלואי הנפש, וכל מצות עשה להאיר לבחינת הנפש, לצד שעל ידי חטא קדמון הוחשכו מאורי הנפש ועל ידי שמירת מצות לא תעשה יוסר הפגם ועדיין תחסר מאורי אורה וצעשות מצות עשה יאיר אורה כאומרו (משלי ו') נר מצוה, וענין זה אין ה' עושהו לצד כי האדם הוא בגורם הרע הוא חטא והוא ישא את עונו אשר הלביש את נפשו אז כשחטא אדם הראשון והיו כל הנפשות תלויות בו כולם טעמו טעם חטא ועליהם להריק תחלואיהם, ומה מקום לומר לה' הסר מעלי בגדים הלוואים שהלצתי עלי, ועיין מה שפרשתי בפרשת בראשית בפסוק (ד' ז') ואם לא תטיב וגו'^(ב), ועוד אם צאנו לומר כי ה' יסיר תיעוב המסובב מאדם לעצמו בסכלותו אם כן אין שכל ואין עונש. ומעתה טעם הערלה הוא לצד חטא קדמון שנדבק בנפש וחולדתו בעור הבשר, ולזה ה' לאיש ישראל לכרות מגופם בחינת הרע שצצה מהמרק בחינת הרע מהנפש וטהרה. וצוה יתבאר אומרו וציום פירוש לצד כי מצוה הקודמת וזאת הם צ' דברים שסיבתם אחת היא שהיא עון קדמון הוא סבב עומאת לידה וסבב ערלה הזכרים לזה לזה על שניהם כאחת על עומאת לידה ועל כריתת ערלה אשר על כן אמר וציום השמיני^(ג) וגו'. ולצד שחטא

האשה גדול מחטא האישי^(ד) לזה האיט נפרדת העומאת ממנו בהחלט מה שאין כן האשה עומאת קשורה עמה שחזרת ונעמאת. ואולי כי טעם שצוה ה' ציום השמיני ולא קודם ולא אחר, שכן צו ה' דין אמו שצריכה מיום שפסקה למנות שצעה נקיים כמו כן עובר ירך אמו הוא וצאלתו מצטן אמו נעמא בפחות קבר, ולצד שהמילה היא גילוי שמו יתברך באדם וכמו שרמזתי בפרשת וירא אליו ה' לזה לזה ה' להמתין עד עובר עליו שצעה ימי נקיים וציום השמיני ימול וגו'.

ימול בשר ערלתו^(ה) יתבאר על פי מה שהקדמנו כי הערלה היא בחינת הקליפה, רמז הכתוב כאן כי לריך לעשות שלשה דברים במצות המילה, והם מילה, פריעה, מליצה, מילה הוא כריתת הערלה, והוא אומרו ימול פירוש יכרות. הפריעה הוא מה שפורע עור הדק לצ' ואין לריך לכרות, והוא מה שרמז באומרו בשר פירוש יעשו כבשר שאין בו חיות, ועור הפריעה אינו חוזר וחופה עוד העטרה. והמליצה הוא דם המזחה של צ' בחינות אלו ערלה ופריעה, לצד היותם חלק אחד מגוף^(ו) יש להם חלק בדם האדם והוא מעורב בכללות האדם ולזה ה' למצוץ דם זה לצד שהוא גם כן בחינת ערלה, והוא מה שרמז באומרו ערלתו, ואמרו בספר הזוהר הקדוש (השמטות ח"א רס"ב) כי ד' קליפות הם הסובבים לבחינת הקדושה בסוד (ש"ש ו') גינת אגוז, ותמלא שצאגוז ד' קליפות, א' היא קליפת המרה המחיצת ונופלת. ב' קליפת הקשה. ג' אותה המפרדת בין חלקי האוכל ד' הדבוקה באוכל ונאכלת עם האוכל לצד שדבוקה בו, ובחינת קליפה זו אינה כל כך מאוסה אלא בהפרדה מהאוכל, ובמצות המילה מפרידים מהאדם ג' בחינות הקליפה, הערלה היא כנגד

אור בהיר

לא) פי' אין תכלית המילה לעשות הגוף נאה ויפה, אלא ע"י יסורין נתרפא הנפש. לב) שצעשות האדם דבר רע בחינת הרע נמשך עליו מעצמו, ואין הקצ"ה עושה. לג) בתוס' וא"ו. לד) שאלם שוגג היה באכילתו, כמו שפירשנו במקומו. לה) חינת בשר מיותר. לו) קודם שנקנץ.

יום ושלישת ימים תשב בדמי טהרה בכל קדש לא תגע ואלה המקדש לא

תישב בדמי רבו בבל קודשא קא תקרב וקמקדשא קא תעול ער

לקמ בהיר

רשי

ח) ואינו כאן ישיבה ממש על הספסל, אלא עכנה והמתנה, ואינו שייך על דמי טהרה, אלא על ככל קדש עזי"ה, ושלושים יום ושלושה ימים תשב (תמתין) בדמי טהרה (וגם בעת הזאת תוכל להיות עם בעלה בדמי טהרה) ככל קדש וגו' (וההמתנה היא מליגע ככל קדש וגו') עד מלאכת וגו' (ותמתין מליגע וגו' עד מלאכת וגו') ואמר הכתוב בלשון זה תשב תעכב ותמתין, וגם בכלל מיותר הוא, לומר שאפילו לא תראה צימים הללו דם אעפ"כ תמתין ואסורה בקודש ובקדשים (רמב"ן), וראויה היה לכתוב קודם ככל קדש לא תגע ואלה המקדש לא תגע, אלא בדבר המוכר ככר, והוא ענין מקרא מקורו: (ט) שאלי"כ מה זה "בדמי" שאמר, היל"ל תשב בטהרה (רא"ם), ואין הפירוש בדמי שדאי תראה או רק באופן שרואה, אלא אפילו תראה, ואמר בדמי לשון רבים, שה' מיני דמים יש שטמאים במקום אחר, וכל אחד מהם שרואה טהרה היא לבעלה, וגם אינה קותרת הל"ג יום שצריכה להמתין על אכילת תרומה: (י) פי' אין דגוש צה"ל אחרונה, וא"כ אינו אומר טהרה שלה, ומרגום אונקלוס בדם דכו, והה"א יתירה ואינה משמשת כלום, (משא"כ ימי טהרה מתורגם יומי דכותה פי' טהרה שלה והה"א שימוש הוא) שאין טהרת הדם שלה היא טהרה אולם הם טהורים, משא"כ הימים לא שייך לומר טמא וטהור אלא היא טהרה אולם צומה שספרה (ד"ד), ועוד הימים אגלה הם טהורים כלומר היא טהרה באותן ימים ודוקא היא ולא נשים אחרות, משא"כ הדם לא רק משום שהם שלה הם טהורים, אלא כל אשה ואשה שיש לה דמים אלו טהורים (מ"ל): (יא) הא לך גמרי דיבמות: ככל קדש לא תגע אזהרה לאוכל, אהה אומר לאוכל או אינו אלא לנוגע, ת"ל ככל קדש לא תגע ואל המקדש לא תגע מקיש קדש למקדש, מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה (טמא הנא למקדש בנרת שנאמר ונכרתה כי את מקדש ה' טמא -

ראשונה * ואצריה כצדון עליה (מדכ"ט): (ד) תשב. אין תשב (לשון ישיבה) אלא לשון עכבה", כמו (דברי הי"י) ותשבצו בקדש, וישב בצלוי ממרח (ברא' י"ג י"ח): בדמי טהרה. אעפ"י שרואה"י (דס) טהורה (ת"ס), בדמי טהרה לא מפיק ה"א", והוא שם דבר, כמו טהרה: ימי טהרה. מפיק ה"א, וימי טהרה שלה: לא תגע. אזהרה לאוכל (וכו') "ו", כמו ששנויה ביבמות (ע"ה): בכל קדש וגו'. לרבות את התרומה (ה"כ - שנינו טמאות - וראשונה רמב"ן).

אור החיים

בחינה הרמוזה בקליפה החלונה של אגוז, פריעה כנגד קליפת האגוז המשתברת. מליצה היא כנגד קליפה שמפרדת בין חלקי האוכל ונריך לשולפה מבין האוכל, ועדיין נשארה זו בחינה הרמוזה בקליפה הדצוקה, והוא מה שאמרו ז"ל (זוהר ח"א ע"ח): כי האדם עד השלום י"ג שנה הוא בבחינת שני ערלה כי ה' הגביל לאילנות שלש שנים ערלים והאדם עץ השדה שלש עשרה ואור לי"ד יהיה כל פרוי קודש הלולים. עוד יתבאר על פי מה שאמרו בספר החיקונים (חיקון כ"ד) כי שלשה מדריגות יש בבחינת מלואו זו של מילה, מדרגה המעולה שבכולן הוא מילת צניהם של לדיקים בני אל חי מילה זו הוא להם גילוי שמו יתברך תחום בבשר קודש והוא

עטרת היסוד. שניה לה הם בני הנשים הבינונים מילת זו להם כקרצן לפני ה'. שלישיית הוא מילת בני הממזרים האנשים הרשעים שזואי ה' מילת זו הוא להם כמו שנותן חלק לנחש עפר לחמו, ועיין תקונים דף י', והשלשה רמוז הכתוב בצאמרו ימול וגו', כנגד מילת הלדיקים אהובי ה' אמר ימול פירוש יו"ד מול"י) כי הוא מגלה בו רשימו קדישא אות י' הרשומה בשמו יתברך. וכנגד מילת הבינונים אמר בשר כאן רמוז בחינת הקרצן אשר יקריב בשר קודש לה'. וכנגד מילת השנואים שבישראל אמר ערלתו כי הוא נותן לס"ם חלק הנוגע לו בילד שהוא בחינת הערלה. נמלאת אומר כי יאו ה' על המילה בין לבני הלדיקים בין לבני הבינונים בין לבני הרשעים, שלא

אור בהיר

(לז) פי' נגלה ונראה היו"ד למול פניו. וזה חוכן דברי זה"ק לך צ"ה אני קל ש"ד"י בשמי הק' יש ג' אותיות, וכל עוד שלא נימול חסר

יבמות כס"ב)
שבעה ואין
החמה של י

לאכול אסור ל
נגיעה לזה או
בתרומה, אלא
בנומאה צמיי
ולא בקדשים,
קודש כמיב ל
ומנן דאזהרה
אזהרה לנגיעו
בתרומה אלא
ואני שמעתי
ביבמות בפרק
דיוקו מבבל ו
דדיוקו של רז
וכו' פירושא
קשה למה לי
תימא מדילפי
שהוא עונש ו
דבאכילה קמי
שמיירי באכיל
דברי הספר ו
בתרומה מיד
בתרומה אלא
ופי"א דמס'
ברפ"ב דמעו
ריצוי היא, וז
קרצנותיה, ול
רצונו את הר
ניחא, דלא כ
פירושן של ד
ז' ימים יכול
העבילה, ובי
בתרומה עד
ז' ימי טומל
בתרומה, וז
כל ימי טומי
הערב שמם
מלאכת ימי נ

5

תָּבֵא עַד־מְלֵאת יְמֵי מְהַרְהָ: ה וְאִם
 נִקְבָּה תֵּלֵד וְשָׂמְאָה שְׁבַע־יָמִים בְּנִדְתָּהּ
 וְשֵׁשִׁים יוֹם וְשִׁשָּׁת יָמִים תֵּשֵׁב עַל־דְּמֵי
 מְהַרְהָ: וּבְמֵלֵאת | יְמֵי מְהַרְהָ לְבֶן אִוֹ
 לְבַת תָּבִיא כְּבֶשׂ בֶּן־שָׁנָתוֹ לְעֵלְיָהּ וּבֶן־
 יוֹנָה אוֹתָר לְחַטָּאת אֶל־פֶּתַח אֹהֶל־
 מוֹעֵד אֶל־הַכֹּהֵן: וְהִקְרִיבוּ לְפָנַי יְהוָה

מְשַׁלֵּם יוֹמֵי דְבוּתָהּ: ה וְאִם
 נִקְוֵתָא תֵּלִיד וְתָהִי מְסֻמְאָה
 אַרְבַּעַה עָסְר בְּרַחֲוִיקָה וְשִׁתִּין
 וְשֵׁתָא יוֹמֵי תֵיחַב עַל דָּם דְּכוּ:
 וּבְמֵשַׁלֵּם יוֹמֵי דְבוּתָהּ לְבָרָא אוֹ
 לְבָרָתָא תֵיחַי אִמָּר בְּר שִׁתָּה
 לְעֵלְתָא וּבֶר יוֹנָה אוֹ שְׁפִינָא
 לְחַטָּאתָא לְתַרְע מִשְׁכַּן זְמָנָא
 לְוַת כְּהֵנָּא: וְיִקְרַבְנָה קָדָם יי

לקט בהיר

רש"י

שמקריבים "זו" קרבנות של לידה ובשקיעת החמה "שלפני" יום הארבעים מותרת לאכול בתרומה עכ"ל, וחז"ל לומר כן, שאין מקריבין קרבנותיה ציום מ' רק ציום מ"א, ואינה אוכלת בתרומה לפני יום המ' רק אחר יום המ': (יד) שהרי אמר והקריבו לשון יחיד ועל זה אמר וטהרה, ובקלף

טהרה: (ז) והקריבו. ללמדך * שאין מעכבה לאכול בקדשים אלא אחד מהם ("), ואי זה הוא, זה חטאת, שנאמר וכפר עליה (הכהן) וטהרה, מי שהוא צא עיניו וטחאת: למדך.

אור החיים

יאמרו בית דין מה לי לממזר למולו וכלו מלא ערלה תלמוד לומר, שאף על פי כן יסיר ערלתו ממנו להחיש כח הקליפה שבו שאם יזכה צמטשו יתעלם זכה מעשו הטובים ויגבר לך הטוב ויתבטל חלק הרע, ועל זה אמרו ז"ל (הוריות י"ג.) ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול (עם הארץ):
ה. ואם נקבה תלד. טעם שהולך לומר תלד ולא סמך למה שזכר וילדה. אמרו בחורה כהנים וזה לשונם אין לי אלא נקבה מנין לרבות טומטום ואנדרוגיטום^(ה) תלמוד לומר ואם נקבה תלד אין הדבר תלוי אלא בלידה^(ט) ע"כ, ואין אני חולק על דבריהם ח"ו אלא כמוסיף, כי מאומרו ואם נקבה ולא אמר וכי תלד נקבה או ולנקבה וגו' נחזוון לומר אפילו אינה ודאי נקבה אלא ואם נקבה פירוש ספק, אם כן נתרצו טומטום ואנדרוגיטום כי ספק הוא ולא היה לריך לומר תלד. ואולי כי אמר תלד לרבות אנדרוגיטום למאן

דאמר (ביכורים פ"ד מ"ה) צרי' צפני ענמו"י שלא היה נשמע מחיצת ואם נקבה שהרי יש צו ודאי לז' זכרות. ואולי כי הנא דחורה כהנים כן סובר שמרצה טומטום מחיצת ואם ואנדרוגיטום מריצוי תלד, וסובר כמאן דאמר צריה צפני ענמה, ולזה אמר תלמוד לומר ואם נקבה תלד ולא הספיק לומר תלמוד לומר תלד. אלא שזריך ליישב הכתוב למאן דאמר אנדרוגיטום ספק למה הולך לומר תלד. ואולי שגם למאן דאמר ספק לא יספיק לימוד אחד לשניהם מטעם כי ספיקו של טומטום הוא ספק שאפשר שיחברר וימלא נקבה ולזה יש לחוש לו^(י), מה שאין כן ספקו של אנדרוגיטום שהוא עומד כמו כן לעולם, ולזה הולכו צ' ריבויים. ולמה שאמרו צריש פרק צהרא דיומא (ע"ד.) כי לא אחי קרא לספק משום דקמי שמיא גלי אס זכר אס נקבה. אס כן טומטום תחייב לומר שאין עומאתו כנקבה אלא מדצריהם^(י), ומעתה גם אנדרוגיטום אינו

אור בהיר

בו אות יו"ד ואינו ניכר בו אלא ש"ד, לכן התהלך לפני במצות מילה ואז והיה תמים. (לח) שצריכה לישב עליהם כנקבה. (לט) פי' מיימור תיבט תלד דרשו. (מ) ואינו ספק, ויש בו צ' נדדים. (מא) ואם לא יהיה רק ריבוי א' היינו אומרים דוקא טומטום. (מב) שהרי הכל מודים שהוא ספק עד שתחברר ע"י קריעה, וא"כ מוכרח לומר שהגם שחנא דת"כ זה הוא מ"ד

ויכפר עליה
 דמקרא דא
 לדוכרא או
 תשפח ירה
 תרתין שפניו
 חר לעלתא |
 לכפר^(ט) צו |
 שטד כאן קר
 לעולה ואח:

(רא"ם), ועוד |
 עשה (נח"י), |
 כפרה ממש אלו
 להקביל פניו מן
 מעכב שהרי נא
 החטאת אין כפ
 צאה לכפרה כי
 מקומות מן הס
 רצותינו שמחוס
 וטהר, נחזור ענ
 ואח"כ מפרשם
 לחטאת ולא אמ
 כאן ולא מקודכ

אלא מדצריה
 שטומטום אי
 אלא מדצריה
 לקולא, כמו ש
 דתן (גד' כ')
 לזכר ולנקבה
 דנקבה לחומו
 זה אומרו ואנ

אנדרוגיטום צרי'
 יאל לנו מאיזה פ

ד' תדע דזפרק המפלת [גדה] דף כ"ד [ע"א] אמרינן גלגלתו טעומה אינו וולד ואין אמו טעמיה לידה, וכללל כיוול הרמז"ס זהלכות זכורים פרק י"א דין י"ד דכל אוחן שאין אמו טעמיה לידה הבא אחריו הוה זכור לכהן, וא"כ הבא אחר וולד שגלגלתו אטעומה הוה זכור לכהן מטעם שאותו הולד אינו וולד כלל, ובשני ראשים אשכחן זפרק הקומץ רבה [מנחות] דף ל"ז [ע"א] זעא מינייה פלימו מרזי מי שיש לו שני ראשים באיזה מהן מניח תפילין, א"ל או קום גלי או קבל עלך שמחה, אדכי אחא ההוא גזרזא א"ל איחיליד לי ינוקא דאית ליה תרי ראשי כמה זענין למיתן לכהן, אחא ההוא סבא חנא ליה חייב ליתן לו עשר סלעים, אינו והתני רמי בר חמא מתוך שנאמר פדה חפדה אח זכור האדם שומע אינו אפילו נטרף זחוך שלשים ת"ל אך חלק, שאינו הכא דזגולגולת תליא רחמנא. הרי זבזאר זגמי' זו דולד זשני ראשין וולד הוה מדחייב זפדיון, ופשוט הוה שהבא אחריו פטור מפדיון כיון שהוה חייב, ואי ס"ד זכי אמרינן [חולין ג"ה ע"ב] כל יתר זנטול דמי הוה ממש כאילו זבזא חסר אוחו זכר, והרי זבזרזא חסר ראש הדבר זכור שאינו וולד זגרע זגלגלתו אטעומה שפירושו חסרה זדלמר רב פפא החס זבהמפלת מחלוקת זמלמטה למעלה זכל זמלמעלה למטה אפילו כל דהו טהורה, וכן אמר רב גידל אמר רב המפלת אח שגלגלתו אטעומה אמו טהורה, וכיון זכ"ע מודו זזנחסר מעט מהראש והגולגלת שאמו טהורה כ"ש וק"ו זנחסר כל הראש כולו דלמו טהורה [ואין הטחול יוכיח וק"ל], וכיון דלמו טהורה זכר זכז הרמז"ס שהבא אחריו זכור לפדיון וא"כ הדבר זכור שהוה אינו זכור לפדיון, וא"כ אמאי זשני ראשים הוה וולד והוה זכור לכהן, אלא ע"כ דאף דלמרין כל יתר זנטול דמי ויתר ראש הוה זחסר ראש לענין זריפות, מ"מ אינו חסר ראש ממש לענין שלא יחסב וולד זחסר ראש ממש שאינו זשזב וולד לשזם זזר, אלא אף שהוה זריפה זחסר ראש הוה עדיף זממו שזו אינו וולד כלל ואינו ראוי לזריית נשמה זכל זה וולד לכל זזר זין לפדיון זין לטומאת לידה. וא"כ הוה הדין לשחי לזבות וזכ אחד דאף שזבולי זכ אי זפזר ליזבראות כלל זכל זשחי לזבות זפזר להזבראות ולחיות ג"כ אלא שהוה זריפה.

ואין לומר דשאני החס זזגולגולת תליא רחמנא והוה ליה כאילו זחיב זדהיא זשני ראשין יתן עשרה שקלים, שהרי זכז רש"י [ג"ה זגולגולת] והאי אית ליה תרי ואי משום אך חלק השתא מיהא לא מיה עכ"ל. ואי ס"ד דמריזוייא דקרא אחי הוה ליה לרש"י למימר וע"כ קרא להכי הוה דלחא, וגם לא הוה קשיא ליה מאך חלק כיון זגלי קרא זדהיא, ומו מה קלמר השתא מיהא לא מיה הא ודאי מיה ומיה הוה, שהרי אפילו זשזרה זפרקת ורז זזר עמה לחוד זכלה ומטמא זמשא וכן זבזרזא זמטמא

זאוהל זדלמרין זדהיא זפ"ק דחולין דף כ"א [ע"א], ואין ילמר רש"י השתא מיהא לא מיה, אלא ודאי לא דמו שני ראשים לחסר ראש וה"ה זשני לזבות דלא דמו לחסר זכ. **ויעוד** ראה זרורה דאף דלמרין כל יתר זנטול דמי וזריפה, אינו זמש כאילו זנטול אוחו זלזר לענין זלהוי זכלה זחייס או לענין שאי זפזר ליזבראות, מדלמרין זפ" המפלת דף כ"ד [ע"א] זרייה שיש לה שני זבים ושחי זדזרזות זמר רב זבשה אינו וולד זבהמה זסור זכאילה, וזמזאל זמר זבשה וולד זבהמה זמזר זכאילה, וזפירש רש"י זזנוולד זבהמה ודאי זפל זמזר הוה זנוולד זסור זכאילה, וכי זגמריה רחמנא למשה זעלמא זגמריה דהיינו מין זבהמה זעולס הוה, זכל זנוולד זבהמה שיש לה זב אחד לא זליזריין למיזריה דמזיילא זסור כיון שאינו זמתיים, [ואף דר"ס [שם חז"ה רבי חיינא] פירש זענין זמר זין זליזרז דרש"י קיימנין] ואפ"ה זבשה וולד הוה, ואי סלקא דעתך זכי זמרין כל יתר זנטול דמי היינו זמש זאלו זנטול אוחו זלזר זמש זיקשי לזמזאל מזדייה זדידיה, דהא זמזאל זסר זככל זוחזין [חולין] דף כ"א [ע"א] עשאו גיזטורא זכלה, וזפירש"י עשאו גיזטורא זשזר' עד החלל, וא"כ הדבר פשוט זשזיטל זגז והשזרה דהוי זכלה, וזבהמפלת דף כ"ד [ע"א] זמרין דלכ"ע זזר שזושה אוחה זכלה אינו וולד, וא"כ האין ס"ל לזמזאל זשני זבין ושחי זדזרזות זבשה הוה וולד, הא הו"ל זכלו זיטל זגז והשזרה דהוי זכלה וכיון דהוי זכלה ע"כ אינו וולד זבהא ליכא זאן דפליג, אלא ע"כ דאף דלמרין זנטול דמי והוה זרפה מ"מ אינו זנטול ואינו זכלה כי היכי דמימא זבשה אינו וולד.

ואין לומר וליזעמך הא מיהא זריפה הוה ומשמע שם זכוגיא דלמ"ד זריפה אינה חיה זולד זסימני זריפות אינו וולד, וזחוק לומר דזמזאל ס"ל זריפה חיה, וז"ל דס"ל לזמזאל דאף דזריפה אינה חיה מ"מ הוה וולד כיון שאפזר לו לחיות עד י"ב חודש, [ודלא זפירש"י [שם ע"ב ד"ה דלע"ג] זלזיזרז דרש"י ע"כ זלמר דזמזאל ס"ל זריפה חיה], והכי ס"ל לזבא דלמר החס [כ"ג ע"ב] ושטו זקוב אמו זמזאה ושטו אטום אמו זטהורה, דאף דמזמזא ס"ל זכחם זמזייתין [חולין מ"ז ע"א] [והכי איתא זדהיא זפ"ק דזכורות דף ג' ע"א איתמר רב זסדא זמר זזר שזושה אוחה זכלה וזבא זמר זזר שזושה אוחה זריפה, זמאי קמיפלגי זזריפה חיה דמ"ד זזר שזושה אוחה זריפה [היינו זכא] זסר זריפה אינה חיה ע"כ, הרי זפזרש לזרזא ס"ל זריפה אינה חיה והא ודאי הוה זזיזחא זלפי קנאיה דרש"י ז"ל, וז"ל שהיה זורס זכז מיינייהו רבה זבה"א] [כדס"ל להרמז"ס ודלא זפירש"י כמ"ש לקמן] דזקזבת הזשע אינה חיה, אפ"ה אמו זמזאה כיון שאפזר לה לחיות עד י"ב חודש.

שאלה חכם צבי
הרב"ה זצ"ל זשני זכז
זפ"ק זכז צבי
זגולגולת זכז זכז

וולדות לא מלי למוסמך אבדיקה דיליה לטבר אשה מטומאת לידה עיי"ש. וא"כ אף אם רופאים מומחים יאמרו שזה גולגלתו אטומה, מכל מקום כבר סגרו עלינו הקדמונים ז"ל את הדרך כי אין חכם בעולם שאפשר לסמוך על בדיקתו בזה. וא"כ כשם שאם יבוא לפנינו שאלה כזו לעינין אם אמו עמאה לידה, הלא ודאי שעלינו להורות שהיא עמאה כי אין לנו בקיאות ומספק דינו כולד מעלתה, א"כ פשיעא דגם לעינין הריגתו נקוט דהוי ולד מעליא ואסור להורגו. ומכל שכן אם הרופאים יראו את הולד במעי אמו עיי' מכותה רעגן ויאמרו שהוא אטומה גולגלתו ר"ל, הרי זה גרע עפי, דלא היה על ידי רעגן ודאי גרוע מראייה בעינין — עינין ש"מ דבה שמואל (סי' רמ"ב) ברוחא הלצה מתוך הספקלריא או מראה של זכוכית שאין לברך עליה עיי"ש, ובש"מ שבות יעקב (ח"א סי' קכ"ו) חולק עליו עיי"ש, וזכאזו בשערי חצובה (א"ח סי' חכ"ו). ועינין דעת תורה להגאון מהרש"ם (א"ח סי' חכ"ו) מה שהביא בזה. ועינין ש"מ מהרש"ם (ח"ג סי' רמ"ו, ק"צ) לעינין אם יש לסמוך על פועוגרפיה לעינין היחר עגונה ואכמ"ל — וא"כ בראייה על ידי רעגן פשיעא דאין לסמוך על בקיאותם. ומכל שכן דנאמנה הרופאים אינו אלא בגדר ספק וכמש"כ בש"מ ח"א (יו"ד סי' קנ"ח) דאין לסמוך על הרופאים כשאומרים על גוף פרטי כך וכך מה שהם שפטו בשכלם על גוף זה עיי"ש. ועינין ש"מ ח"א (יו"ד סי' קע"ב קט"ו) ובש"מ להורות נהן (ח"ג סי' קכ"ז) בזה. ואכמ"ל.

סימן קטו

— המשך התשובה הקודמת —

76) ובעיקר בהנחה דהואיל דאין אמו עמאה לידה ולא הוי ולד ממילא מותר גם להורגו, יש לזון טובא, דהרי כתב הכסף משנה (פ"י מאיסורי ביאה ב"ח) בדעת הרמב"ם ז"ל דכיון דקו"ל עריפה חיה א"כ ושטו נקוב דהוי עריפה אין אמו עמאה לידה. וכן כתב בבית יוסף (יו"ד סי' קל"ד). והנה מבואר בנדוע ביהודה (תנינא חו"מ סי' י"ט) דאע"ג דההורג את העריפה פטור מכל מקום ודאי דאסור להורגו בידים עיי"ש. וכן כתב בהשוכה מאהבה (ח"א סי' י"ג) דההורג את העריפה חייב בדיני שמים עיי"ש. ובאמת כן משמע בהדיא מלשון הרמב"ם (פ"ב מרזח ב"ח) שכתב "ההורג את העריפה אע"פ שאובל ושוחה ומחלך בשוק ב"ז פטור מדיני אדם", ומשמע דרק בדיני אדם פטור אבל בדיני שמים חייב. ומבואר מזה דאע"ג דשטו נקוב דהוי עריפה אין אמו עמאה לידה, מכל מקום אסור להורגו בידים. [ועינין סנהדרין (ע"ה) הכל מודים בהורג את העריפה שהוא פטור, ופירש"י כגון נקב הושע או קרום המוח]. ומוכח דאף ללא נקרא ולד לעינין שיהא אמו עמאה לידה מכל מקום אכתי אסור להורגו. ואף למש"כ בהש"י חכם לבי (סי' ע"י) לחלוק על הכס"מ וכתב בדעת הרמב"ם דאסור דשטו נקוב אמו עמאה דאע"ג דעריפה חיה מ"מ כיון שכול לחיות עד י"ב חודש ה"ז ולד עיי"ש. וכ"כ בסדרי עברה (סי' קל"ד

קט"ו) עיי"ש — ועינין מאורי גדה (כ"ג) — מכל מקום אין מזה ראייה שהם חולקים על עיקר ההנחה היוצאת מדברי הכס"מ דאע"ג דלא הוי ולד לעינין עומאת לידה מ"מ אסור להורגו, אלא דסותרים דשטו נקוב הוי ולד גם לעינין עומאת אמו, אבל אכתי י"ל דגם הם מודים דאף בידי דלא הוי ולד לעינין עומאת אמו מ"מ אסור להורגו.

1) ולכאורה יש להביא ראייה דהכי ללא הוי ולד לעינין עומאת אמו מותר להורגו, מכה דירושלמי גדה (פ"ג ה"ב) שהקשו למ"ד כולו אדם ופניו צהמה אינו ולד, א"כ כולו אדם ופניו צהמה עומד וקורא בתורה ואומרים לו בוא לשוחטך. ופירש פני משה, דאלא ודאי בהכרח מוכח דצהמתי גוונא אינו יכול לחיות עיי"ש. [אולם עינין בתוס' ב"ח"ש גדה (כ"ג) ד"ה לא אמרה, ומשמע דמפרש להירושלמי דנאמנה צריה כזו חיה עיי"ש. ועינין ר"ע חלגו בכורות (פ"א פות ד') שמפרש להירושלמי דאמתי בצולו אדם ופניו צהמה אינו ולד לעינין עומאת אמו, דאין אפשר שתהא מניחות זו בעולם שיעמוד לקרות בתורה ככן אדם ויהא מותר לשוחטו כצהמה שזה אין הדעת סובלתו עיי"ש]. ומוכח מזה דפשיעא להש"ם דכיון דאינו ולד לעינין עומאת לידה ממילא גם מותר להורגו לכתחלה, דהרי פריך בצולו אדם ופניו צהמה דלרבנן אין דינו כולד ואין אמו עמאה לידה שיהא מותר לשוחטו, ומשמע דשני דינים אלו תלויין זה בזה. וא"כ נלמוד מזה לכל היכי שאין דינו כולד ורגו גולגלתו אטומה שיהא מותר להורגו לכתחלה. ברם באמת אין מזה ראייה, דדוקא בצולו אדם ופניו צהמה, דהטעם דלא הוי ולד לרבנן הוא משום דאינו בגדר אדם — וכדמשמע בסוגיא דגדה (כ"ד) דלרבנן בעינין כל אורת אדם — בזה אמרו בירושלמי שיהא מותר לשוחטו לכתחלה, דכיון דאינו בגדר אדם אלא בגדר צהמה א"כ ודאי מותר לשוחטו, ואף שהוא חי גמור מכל מקום ליכא שום איסור לשוחטו שהרי מותר לשחוט צהמה לכתחלה, אבל צהמי שאינן ולד משום שאינם יכולים לחיות, אפשר דכל זמן שהם חיים אסור להורגן דומיא דעריפה דאסור להורגו, ואכתי י"ל דגולגלתו אטומה אסור להורגו כמו עריפה.

2) אלא דאכתי יש לומר דגולגלתו אטומה מותר להורגו לכתחלה, דהרי משמע בסוגיא דגדה (כ"ד) דגולגלתו אטומה הוי נבלה, וכמו שאמרו מלמעלה למטה אפילו כל דהו טבורה (ופירש"י מלמעלה שנתקך מגולגלתו), לכולי עלמא, והיינו אף למ"ד בהם דבעינין עד מקום עברו עיי"ש, וכיון דהוי נבלה הנעמא מחיים וכפירש"י שם ד"ה עד לנקבו דנעמל הירך וחלל שלה נבלה ואפילו בחיים מעמאים, אם כן בהכרח דינו כמת, דהרי מבואר בחולין (ק"ז) דליכא עומאת נבלות עד שתמות, ופירש"י ד"ה אבל "דהא כי ימות מן הצהמה כחוב", הרי ללא יתכן עומאת נבלה אלא כשמת. ועינין רמב"ם (פ"ב מאבות העומאת ב"ח). וכיון דהוי בגדר מת, א"כ נראה פשוט דמותר להורגו ואף אם הוא חי, דהרי דינו כמת. ובחשוכה מאהבה (ח"א סי' י"ג) כתב בנדונו בולד שהיתה לורחו כחיה דאף דאינו צר קיימא אסור להורגו דלא גרע מההורג את הגוסס דחייב בדיני שמים עיי"ש, אולם בני"ד גרע עפי דגוסס דינו כחי ואינו

הרב"ל ר' נחמן מברסלב
חוק חמ"ש

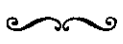
מעמא וכמצואר ברמזים (פ"א מעומאח מת הע"ו) דהגוסם
 אינו מעמא עד שהלא נפשו שנאמר בנפש האדם אשר ימות
 עיי"ש, הכי דגוסם אינו בגדר מת ולכן אסור להורגו. אבל בני"ד
 דהוי נבלה דהוי כמה דהא בנבלה כי ימות כתיב; יהא מותר
 להורגו אף לכתלה. והוא ע"ד שהעיר כתי"ב נ"י.

(ח) ומכל מקום יש לי בזה מקום ספק, דיתכן דדוקא אם כבר
 נולד בדרך שהוא נבלה ונמלא שאין חיותו חיות לכן
 הוי כמתה, ומה שהוא חי אינו אלא פרכוס בעלמא, אבל כשעדיין
 במשי אמו דחיותו בלא"ה אינו מלך עלמא מלך אמו, אי"כ
 יתכן שאינו בגדר נבלה, שהרי אינו מעוחד למות מיד והוא עדיין
 גדל והולך. והרי שורש איסור הריגת עובר הוא בש"ס סנהדרין
 (נ:): דין נח והרג אף על העוברין דכתיב שופך דם האדם
 באדם דמו ישפך עיי"ש, וכחצנו בשו"ת להורות נתן (ח"ג סי'
 קכ"ג) דהא דאסור לישראל להרוג את העובר היינו משום דישאל
 בשעה מתח תורה כשילאו מכלל בני נח להקדש ילאו ולא להקל,
 ואע"ג דאינו נהרג על העובר וכמש"כ רש"י סנהדרין (עג:)
 דקודם שילא לאויר העולם לאו נפש הוא ואינו בכלל ואיש כי
 יכה כל נפש אדם מות יומת, מכל מקום לא גרע מצד נח ואכתי
 חויב בעונש שמים עיי"ש (סימן קכ"ה) באריכות. ואי"כ יתכן
 דכיון דעובר במשי אמו בלא"ה לא הוי בגדר נפש ומכל מקום
 אסרה תורה להורגו, אי"כ אפשר דאף אם הוא בגדר שאינו
 עתיד לחיות כשיולד מ"מ אסור להורגו כיון דאכתי חי הוא.
 ואין לומר דכיון דאינו עתיד לחיות אי"כ מה עעם לאסור להורגו,
 זה אינו, דשמא איסור הריגת עובר אינו משום שעתיד לחיות
 לכשוולד, אלא שיש בהריגתו איסור עלמי, שהעובר הוא כבר
 בגדר אדם והוי שופך דם אדם באדם. וכיון שבאשר הוא שם
 הכי הוא יכול לחיות אי"כ אינו בגדר נבלה ואסור להורגו,
 ואין זה ריעותא מה שאינו יכול לחיות מלך עלמו מכיון שגולגלתו
 אעומה, דהרי כל עובר חיותו הוא מלך אמו ואסור להורגו.
 ואל תחמה דאיך יתכן גיורא בארעא ויליצא בשמיא, דכשוולד
 יהא מותר להורגו וכשעודו במשי אמו יהא אסור, דאין זו
 קושיא, דכשוולד והרי הוא מעוחד למות מיד ואין מי שיחייבו
 לכן הוי כנבלה ומה, אבל בעודו עובר ששואב חיותו מאמו
 ועתיד ליגדל שמא אין דינו כנבלה שהוא בגדר מת, אלא איכא
 עליו דין אדם באדם, שהרי הוא נולד מאדם והוא חי, ואסור
 להורגו. גם יש לדון למאי שכתב בשו"ת מהרי"ש (ח"א סי' ל"ז)

דאסור לישראל להרוג עובר הוא מדיון איסור חבלה עיי"ש,
 והיינו משום חבלה האם וכמש"כ בשו"ת להוי"י (שם סי' קכ"ד).
 אי"כ כל שאין אורך לפוחא אמו אסור להורגו משום חבלה האם.

(ט) גם יש להעיר, דאף אם הרופאים רואים דרך מכשיריהם
 שהולד גולגלתו אעומה מכל מקום אסור להורגו דשמא
 עתיד החסרון להחמלה ערם שיוולד, ואף אם אומרים מותר
 נסיונם שבכגון זה לא אירע שיחמלה החסרון, אכתי יתכן
 שיארע כן מיעוטא דמיעוטא אלא שהם לא יודעים בזה —
 ובנפשות חוששין למיעוטא — דאטו הם צודקים את כל העוברים
 במכות רעגון, ושמא אחרמי שהגולגלת תיגדל לאחר זמן והם
 לא יודעים בחסרונן וצמילואו. ואף אם נימא שלדעת הרופאים
 הדבר ינעם מן המליאות, אכתי יש לומר שאין דעת הרופאים
 מכרעת בחולי שבפנים הגוף, וכתיב מה שכחב הדב אפן ערע
 ז"ל (משפטים כ"א י"ע) ורפא ירפא לאות שנתן רשות לרופאים
 לרפא המכות והפגעים שוראו בחוק, רק כלי שהוא בפנים
 בגוף ביד השם לרפאותו עכ"ל. ואף לשאר ראשונים שלא חלקו
 בזה, אכתי י"ל דלא נהנה לרופאים רשות אלא לרפאות אף את
 האברים הפנימיים, אבל אין דעתם מכרעת להחליט על חולי
 שבפנים הגוף ולומר שאין לדבר רפואה. ושם ראיתי בפלתי
 (יו"ד סי' פק"ה סק"ה) שכתב "אף שנאמר בתורה ורפא ירפא
 מלמד שנתנה תורה רשות לרופא, אבל התורה דיברה ממוכות
 חוץ באבר שבר יד קו פלע והצורה שזה מוחש, והרופא יורד
 עד חליתו וכן כמעט מופה חותך כמופת הגדסה, משא"כ
 בחולי באברים פנימיים שאין עין רופא שולט בו, בזה ידונו כפי
 שכלם וכמדומה ובספק שקול וכדומה, עד כי רבים הללו הפילו
 ועלומים כל הרוגיה, כי לדברים כאלה לריך יישוץ הדעת ומחון
 וכהנה תנאים רבים לכל ישגה ח"ו, ונפש הוא חובלי עכ"ל.
 והוא סיעתא לדבריו. ואף כהיום שנתחדשו מכשירים שונים
 להציע על ידם בפנימיות האברים, מ"מ אין ראויים דומה
 לראיית המוחש בגלוי וכנ"ל.

(י) ומכל הלין עעמא נלעני"ד דאסור להרוג עובר שגולגלתו
 אעומה ר"ל, זולת הכי דאיכא חשש סכנת נפש לאמו,
 דככה"ג איכא היתרא בכל עובר, וכמו שכתבנו בשו"ת להורות
 נתן (ח"ג סי' קכ"ז) עיי"ש. והללעני"ד כתבתי.
 ידירו דורש שלי תורתו הרמתה באה"ר.

נשמת אברהם

לגבי ביצוע ההפלה הוא כותב: אין לקבוע בזה הוראת היתר כללי מפורש וכו' אלא בהודע תוצאות הבדיקה צריך הרופא לשלוח את האשה אל רב מורה הנראה עם נתינת נתונים על תוצאת הבדיקה והרב מורה הנראה יתחקה היטב על מצב הנפשי של הזוג בקשר לכך וכו'. ובתשובה נוספת¹¹⁹, כותב הגאון זצ"ל: לכן נראה שאין לחוש לעצת הרופאים בזה ואין לערוך בדיקת שפיר אלא לקיים להיות חמים עם ד' וכו' ורק במקרה שכבר נולד אצל זוג ילד מונגולי ומיעצים להם לערוך בהריון נוסף בדיקת שפיר או כאשר אשה למעלה מגיל הנ"ל נתקפה בהתקף עצבים בשמעה עצת הרופאים ואינה מוצאת מגוחה לנפשה בימים ובלילות אם לא יתירו לה וכו', על כגון זה העלתי וביירתי להתיר את עריכת בדיקת המי שפיר וכו', עכ"ל.

ועיין מה שכתבתי לעיל סוס"ק 18 (עמ' קעד טור א ד"ה וא"ל) בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל.

22. מים בראש (הידרוצפלוס). מובא בספר תורת היולדת¹²⁰: יולדת המקשה לילד ולאחר צילום ובדיקות מצאו שראש העובר גדול מאד וכנראה סובל מהידרוצפלוס ומסיבה זו אינו יכול לצאת מהרחם בדרך הטבעית. מקובל שולד כזה חייו קצרים, יש המתים תוך ימים ספורים ויש המאריכים לחיות כמה

חדשים. בפנינו שתי אפשרויות: להכניס מחט בראש העובר לשאוב המים כשהוא עדיין ברחם ועי"ז יקטן הראש (והוא ימות) ואפשר להוציאו לנתח את האשה ניתוח קסרי ולאפשר לילד לחיות את הזמן הקצוב לו וכו'. ואי"ש יש לדון האם מותר להרוג את העובר לצורך זה או שחייבים לנתח את האשה תשובה: אסור להרוג את העובר וצריך לבצע הניתוח. ובהערה זו שם: דלפי הרמב"ם, בנידונו שהולד אינו יכול לצאת בגלל ראשו הגדול, אולם אפשר להוציאו בניתוח קסרי שאין בזה סכנה ברורה לאם, מסתבר שאין הולד בבחינת "רודף" ואסור להורגו, שדין רודף נאמר רק בבא להרוג את חברו ולא כשמכניס לסכנה רחוקה, שאם לא כן עובר בריא שאי אפשר להוציאו אלא רק ע"י ניתוח קסרי, יהיה מותר להורגו מטעם "רודף" שהרי מכניס הוא את אמו לקצת סכנה ובודאי זה אינו. וא"כ כמו שאסור להרוג עובר בריא כן אסור להרוג עובר טריפה שאינו יכול לחיות י"ב חודש כל זמן שאינו "רודף", ע"ש.

237. חסר מוח וחלק מהגולגולת (אנאנצפלוס). אין לעובר כזה סיכוי לחיות, והשאלה היא אם מותר לבצע הפלה כדי למנוע מהאשה סבל נפשי וחשש דכאון. וכותב הגר"י זילברשטיין שליט"א¹²¹: שנינו במס' נדה כד ע"א,

ציונים והערות

(119) שם סי' קב. (120) פרק ט שאלה ה. (121) מודפס משיעוריו לרופאים.

אמר רב גידל אמר רבי יו שגולגלתו אטומה (רש"י טהורה. וכן פסק הרמב"ם ה"א: נברא ושט שלו שהיתה גולגלתו אטומה וז' אינו ולד. ואין אמו טמ: ובהלכות בכורים פי"א הי' וכן הבא אחר נפלים, כל נ לדה הבא אחריו וכו' וכי טמאה לידה וכו' הבא או לפדות, ע"כ. אם כן מסח "נפש" ואין איסור על הרי מסוגל לחיות ואין חיי שאפילו כשחסר רק חלק פחסר כולה, עיין בגמרא צבי סי' עז. ומסתבר שא עובר כזה, משום שאינו נבבלה, עכ"ל.

24. תאומי סיאם. ראה בנושא של תאומי סיאם ב כו ס"ק ד, כרך ב יו"ד ו (עמ' תיג) וכרך ג' אהע"ז בזמנינו לידת תאומי נדיר מאד - אחד מתוך 10 ומתוך 100 הריונות של 40-60 יהיו נפלים בלי מהנשארים ימותו תוך שהשרידות היא בין 25% אשה בהריון שנתגלו סיאם שמחוברים יחד כך ניתוח או ניתוחים קשים ל יהיה ניתן להפרידם מחוברים יחד עד מותם.

ספר נשמת אברהם
 כרך 3 חלק חובן תשס"ב
 הוצ' צו פרנס. אגודת ספר אגודת א"י

נשמת אברהם

הפלה? האם יהיה מותר להפילם בכל מקרה עקב מום כה גדול או עקב הטרחה והעלות של ניתוחם בעתיד או כיון שאינם מסכנים את המעוברת למעט הסיכון של כל הריון של תאומים לעומת הריון של עובר יחיד יהיה אסור להפילם? וכן האם יהיה הבדל בהלכה אם הדבר נתגלה לפני או אחרי 40 יום?

ולכאורה, אם החיבור הוא כך ששניהם אינם יכולים לחיות אחרי לידתם וגם לא ניתן להציל אפילו אחד מהם בניתוח, יש להם דין של נפלים ומותר להפילם - בדומה לעובר חסר מוח וחלק מהגולגולת (אנאנצפלוס).

אך אם שניהם בר קיימה (ויכולים לחיות הרבה שנים - הבאתי בספרי נשמת אברהם בשם השבות יעקב ת"א סי' ד, והשואל ומשיב בהסכמתו לספר הנ"ל וכן ידוע בדורנו אצל נכרים) או אפילו רק אחד מהם (ע"י ניתוח - כפי שסופר בתינוקות יהודיות, ראה ספר אסיא כרך ב עמ' 246) לא יהיה כל היתר להפילם אם המצב נתגלה אחרי 40 יום. מאידך כיון שאין כל דרך להולידם כרגיל אלא אך ורק בניתוח קסרי, האם האם יכולה לסרב לניתוח עקב הסיכון שיש בו עבודה כדי להוליד ילדים כאלה. והנה במקרה של ילד עם מום לב קשה שלדעת הרופאים לידתו באופן רגיל תסכן אותו והמליצו על ניתוח קסרי והאם סרבה מפחד הניתוח, הבאתי בספרי נשמת אברהם (או"ח סי' של ס"ק ב עמ' תקמב) בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל שיכולה לסרב כי יכולה לטעון שלא

אמר רב גידל אמר רבי יוחנן המפלת את שגולגלתו אטומה (רש"י: חסרה), אמו טהורה. וכן פסק הרמב"ם הל' איסור"ב פ"י ה"א: נברא ושט שלו אטום וכו' או שהיתה גולגלתו אטומה וכו' כל נפל מאלו אינו ולד ואין אמו טמאה לידה, ע"כ. ובהלכות בכורים פ"א ה"ד כתב הרמב"ם: וכן הבא אחר נפלים, כל נפל שאמו טמאה לידה הבא אחריו וכו' וכל נפל שאין אמו טמאה לידה וכו' הבא אחריו בכור וחייב לפדות, ע"כ. אם כן מסתבר שאינו בכלל "נפש" ואין איסור על הריגתו מאחר ואינו מסוגל לחיות ואין חייו חיים. ונראה שאפילו כשחסר רק חלק מהגולגולת דינו כחסר כולה, עיין בגמרא שם. וכ"כ החכם צבי סי' עז. ומסתבר שאין איסור להרוג עובר כזה, משום שאינו ולד והרי הוא כנבלה, עכ"ל.

24. תאומי סיאם. ראה גם מה שכתבתי בנושא של תאומי סיאם בכרך א או"ח סי' כז ס"ק ד, כרך ב יו"ד סי' שה ס"ק ה (עמ' תיג) וכרך ג' אהע"ז סי' א ס"ק ב. בזמנינו לידת תאומי סיאם היא דבר נדיר מאד - אחד מתוך 50-80,000 לידות, ומתוך 100 הריונות של תאומים כאלה 40-60 יהיו נפלים בלידה ועוד כ-35 מהגשורים ימותו תוך 24 שעות כך שהשרידות היא בין 25%-5.

אשה בהריון שנתגלו אצלה תאומי סיאם שמחוברים יחד כך שיצטרכו לעבור ניתוח או ניתוחים קשים להפרידם או שלא יהיה ניתן להפרידם ויצטרכו לחיות מחוברים יחד עד מותם, מה הדין לגבי

וייתר על כן תאומי סיאם

שרויות: א
לשאוב אה
ועי"ז יקטן
להוציאו, או
די ולאפשר
ו וכו'. וא"כ
את העובר
את האשה
זכר וצריך
שם: דלפי
אינו יכול
לם אפשר
בזה סכנה
יד בבחינת
ודף נאמר
כשמכניסו
זכר בריא
ע"י ניתוח
ז "רודף",
צת סכנה
זר להרוג
זר טריפה
כל זמן
זהגולגולת
ה סיכוי
ר לבצע
ל נפשי
ברשטיין
ז ע"א,

76 ו. עובר במעי אימו שנתברר בודאות שאין לו מח העליון (אנאנציפלוס), ואף אם יצא לאויר העולם ימות תיכף עם לידתו, מ"מ אסור להורגו בבטן אימו. ויש מתירין להורגו כל שהוא עדיין בבטן אימו, ומ"מ גם לשיטה זו, כל זה רק קודם שנולד, אבל לאחר שנולד אסור לכו"ע להורגו בשום אופן.

ביאורים

מקורות

שהעיקר להלכה אם הולד ראוי לבריית נשמה (טו). ובגמ' נדה (כג:): אמר רבא ושמו נקוב, אמו טמאה. ושמו אמום, אמו מהורה. וביארו רש"י (ד"ה ושמו), והתוס' (ד"ה אמר) אם נראה כעת שהעובר טריפה, ואין לו סיכוי סביר לחיות, מ"מ כיון דאית ליה מזלא, שמא נמצא מזור למכתו, ואין הוא טריפה ממש. ודו"ק.

ומלבד זאת, יש לעורר ממש"כ הפוסקים לענין נאמנות הרופאים, דכבר כ' החת"ס ועוד רבים מגדולי הדורות, דאין להאמינם בדברים שאינם ברורים בחוש הראות מכמה טעמים. וכל זה נכון גם בג"ד, שענינו הרואות שפעמים רבות שהרופאים טועים בדברים אלו, ואפשר שאינו טריפה כלל, וכמו שהיה כן כמה פעמים. ודי בזה למבין.

77 ו. "אנאנציפלוס", הינו תינוק שנולד בלי המוח העליון כשכלו חדשיו. לפי מחקר עדכני, תשעים ושש אחוז מתים תוך שבוע ימים, ועוד כשלוש אחוז מתים, תוך חודש ימים, אך היו שני מקרים שחיו למעלה משלושה חודשים, תינוק זה נושם באופן עצמאי, וכן לבו פועם ללא עזרה, גם מגיב לכאב בכעין בכי, ומזיז את איבריו ומסוגל לינוק. ויש לדון מה מעמדו ההלכתי של וולד זה בהיותו עובר, או אפי' לאחר שנולד, דלכאוי מצאנו דוגמתו כבר בש"ס שאמרו שאין אימו טמאה לידה, ויש לעיין היטב מה דינו.

בגמ' נדה (כד:): המפלת בריית גוף שאינו חתוך, ובריית ראש שאינו חתוך, יכול תהא אמו טמאה לידה, ת"ל אשה כי תזריע וילדה זכר וגוי, וביום השמיני ימול וגוי, מי שראוי לבריית שמונה יצאו אלו שאינן ראויין לבריית שמונה. ופרש"י: משמע מי שהוא ראוי לחיות שמנה ימים אמו טמאה לידה, ומי שאינו ראוי לחיות שמנה לבריית לא. והתוס' כ' די"ג: מי שראוי "לבריאת נשמה", ולא כמו שנדפס לפנינו "לבריית שמנה". וכגירסת התוס' כ"ה הגירסא בספרא (פ' תזריע פ"א אות ז'). ובפסיקתא זוטרותא - לקח טוב (שם דף לד.). ובילקוט שם (רמז תקמז). וכן גרסו כל הראשונים, וגם רש"י גופיה גריס הכי לקמן (כו: ד"ה אלא). ע"ש. וביאור הגדר שאינו ראוי לבריאת נשמה כ' הרמב"ן (לעיל כג:): וז"ל: שאין זה בכלל אדם, הואיל ונברא שלא כדרך החיים. ע"ש. ולכאוי הנפק"מ דלגירסת רש"י סגי שיהיה ראוי לשמונה ימים, אבל לגירסת הראשונים בעינן שיוכל לחיות כדרך החיים, ואפשר דבעינן יותר משמונה ימים, ובלא"ה אינו אדם (טו).

רבא), דסכרת רבא דכו משום שהולד הוא טריפ ולכן, בולד שושטו אמום ועוקר, אמו מהורה, לפי הוא כנבלה. נמצא לפ"ו: כלל שאין אמו טמאה אמו אמנם רוב הראשונים ה ופירשו, דהחילוק בין וש הוא, דבאמום מעולם נשמה, וכלשון הרמב"ן ד הואיל ונברא שלא כדר נקוב היה ראוי להיות שנמרף, לכן אימ וז"ל הרשב"א בתורה"ב: ושמו נקוב אמו טמאה ל היה לבריית נשמה, אלא מיכן, וכל שראוי מעיקר טמאה לידה. ואי נמי ני מתהילת תולדתו טריפ מכל מקום ראוי הוא לבר פחות מעט מ"ב חדש. שלא נברא לו אלא הצ לידה, לפי שאין זה ראוי וכן פירש עוד בח' לנדה שם. וז"ל הב"י יו"ד (ס" גוף אמום, כלומר שבא ל ינטל מן החי ימות, ונראד אין אמו טמ והראשונים הוכרחו לפר לקמן (ל:): מבואר, דה לעיבורה טמאה לידה, אינו מתקיים כלל. וז

כ"כ ז' י"י יצק שו"א א"ל

מקורות

הוא כ"נבלה", דהנה בגמ' שם (כד.) אמרינן: אמר רב פפא מחלוקת מלמטה למעלה (דהיינו שנחסר מחלקו התחתון של הגוף, מאימתי אימו טמאה טומאת לידה) אבל מלמעלה למטה (שנחתך מגולגלתו. רש"י), אפי' כל דהו טהורה. וכן אמר רב גידל אמר ר"י המפלת את שגולגלתו אטומה (חסרה. רש"י) אמו טהורה. ולכאוי' הטעם שאימו טהורה משום דהוי נבילה, וכיו"ב פרש"י לעיל (ד"ה עד): אבל עד לנקביו הוי נבלה כר' אלעזר דאמר ניטל הירך וחלל שלה נבלה ואפי' בחייה מטמאה. והנה מבואר בחולין (ק"ז:) דליכא טומאת נבלות עד שתמות, וכן פירש"י שם (ד"ה אבל): דהא כי ימות מן הבהמה כתיב, הרי דלא יתכן טומאת נבלה אלא כשמת. וא"כ ע"כ דדינו כמת ומדוע נימא דיש איסור להורגו.

ונראה, דאי משום הא לא איריא. דאף דנתבאר דבכה"ג יש דין נבילה, הנה נראה דכל זה רק בבהמה, אבל באדם אין הכרח דגם בכה"ג יש לו דין נבילה. וכיו"ב כי גדולי האחרונים, ע"י בחסדי דוד (תוספתא - נדה פ"ד ה' טו), שכ', דמ"ש רש"י הנז' דבניטל ירך שלה הוי נבילה, ס"ל להרמב"ם דכ"ז רק בבהמה, אבל באדם בכה"ג אין לו דין של נבילה. וע"ש שהביא לזה ראיה. וראיתי שכבר כיו"ב כי הב"ח (סי' קצד) ליישב דעת הרמב"ם מקושיית הכס"מ, וז"ל: ולי נראה דאע"ג דקיי"ל בבהמה טרפה אינה חיה וניטל ירך וחלל שלה נבלה, אדם דאית ליה מזל, טרפה חיה וניטל ירך וחלל שלה אינה

כתב הכס"מ (פ"י מאיסורי ביאה הי"א) בדעת הרמב"ם, דכיון דקיי"ל טריפה חיה, א"כ ושטו נקוב דהוי טריפה, אין אמו טמאה לידה. וכ"כ בב"י (יו"ד סי' קצד). והנה כבר כי גדולי האחרונים, דההורג טריפה חייב בידי שמים, ושכן דעת הרמב"ם (ונתבאר לעיל הלכה ה'). ומבואר מזה דאע"ג דושטו נקוב דהוי טריפה אין אמו טמאה לידה, מ"מ הדבר ברור שאסור להורגו בידיים. ומוכח דאף דלא נקרא ולד לענין שיהא אמו טמאה לידה, מ"מ אכתי אסור להורגו, ולא תליא הא בהא. עכ"ל. וכדבריו מפורש בשו"ת תשובה מאהבה ח"א (סי' נג), אשר שם כי להשיב להשואל שחשב לתלות דין טומאת לידה בדין ההיתר להרוג את הולד לאחר שנולד, וז"ל: אהובי ידידי לא ידעתי מאי קאמר, מה הענין זה לזה, עד כאן לא קאמרי רבנן שאינו ולד אלא לענין שאין אמו טמאה לידה, אבל לא לענין לסבב לו מיתה. ועוד, ילדה דמות נחש לשיטת הרמב"ם (פ"י מאסור"ב ה"י) אמו טמאה לידה, א"כ לפי דברי מעלתו דמות נחש אי אתה רשאי לסבב לו המיתה, אבל דמות אחר אתה רשאי לסבב לו מיתה, והמה דברים תמוהים. עכ"ל התשובה מאהבה. (אמנם עדיין לא נתבאר בדבריהם טעם הדבר מדוע אסור להורגו, והא כיון שאינו ראוי לבריית נשמה, לכאוי' יש להתיר להורגו. וכטענת השעו"ת הנז'. וצ"ע).

אמנם עדיין יש לדון להתיר להרוג עובר זה שחסר לו חלק מהמוח, דנראה שדינו

ל אמר
זה אמו
יכן פסק
רא ושט
מטיבורד
שהיתה
אלו אינו
ונראה
עו חסר
ולכאוי'
גולגלתו
ו ולד.

א בענין
זו טמאה
שם. וכן
ביכורים
הנפלים,
א אחריו
זו טמאה
וגבים או
זן, הבא
זת. וכ'
זכיון
זומה אין
י שהבא
אינו ולד
ש.

זה לידה,
ורגו לפי
די תורה

ז דהואיל
זא, דהרי

מקורות

נבלה, וכן פירש רבינו תם ריש פרק אלו טריפות (חולין מב: ד"ה ואמר). ע"כ. וכ"כ הגרי"א בשו"ת עין יצחק ח"א (אה"ע סי' כא או"ג), ובס' העמק שאלה (שאלתא קג אות ט'). דהרמב"ם מחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה. וע"ע בס' מי נפתוח (הקדמת הרמב"ם לסדר טהרות פרפר כה אות ח'). וגדולה מזו כ' בחי' החת"ס (נדה שם) די"ל דגם טריפה לא הוי, וכ"ש דלא הוי נבלה. ע"ש. וא"כ, כיון דחזונו שהרמב"ם העתיק כל הדינים הללו בחדא מחתא וכ': נברא ושט שלו אטום, או שהיה חסר מטיבורו ולמטה והרי הוא אטום, או שהיתה גולגלתו אטומה, וכו', כל נפל מאלו אינו ולד, ואין אמו טמאה לידה. ע"כ. א"כ אפשר דגם ולד שגולגלתו אטומה אין לו דין נבילה מחיים, ואסור להורגו.

ולפי האמור נמצא, שאין היתר להרוג עובר כזה במעי אימו, וכ"ש לאחר שנולד. וכן ראיתי בס' היכל הוראה ח"ג (סי' קעא), שאסר להפיל עובר שחסר לו חלק בגולגולתו, ולפי דברי הרופאים אינו יכול לחיות יותר מכמה שעות אחרי הלידה. ע"ש.

ומלבד כ"ז, לכאוי יש לדון להחמיר בני"ד, לפמ"ש הראשונים דהאידינא שאין אנו בקיאים בצורת הולד, בכולן חוששת לולד, וטמאות לידה מספק, וכן פסקו הטוש"ע ביו"ד (סי' קצד), ונתבאר פרט זה להלן (פרק כג הי"ב), א"כ לכאוי נראה מזה שחז"ל הורונו שאין בכוחנו לדון בודאות איזה ולד ראוי לבריית נשמה, ואיזה לא,

וא"כ לכאוי א"א לדונו למיתה בשום אופן.

ושמעתי מהגרד"א מורגנשטרן שליט"א → דאכן דעת מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל לדון תינוק זה כטריפה ולא כנבילה. ע"כ. והנה אי נימא שדינו כטריפה, ומבואר בסוגיין דטריפה ראוי הוא לבריית נשמה, א"כ כיון שיש לו נשמה וחיות כשל אדם, פשיטא שאסור להורגו.

והוסיף בזה הגרד"א, די"ל, דהתינוקות שנולדים כך היום, אין זה שייך לנידון הגמ' כלל, דכהיום תינוקות אלו אין הם נבראים מתחילת ברייתם כך, והמה נבראים בתחילתם בשלימות, ורק מפני חסרון של מי שפיר וכיו"ב, נחסר במשך הזמן חלק ממוחם. ולכן אפשר למנוע זאת באם נוטלת האשה כמויות גדולות של חומצה פולית וכיו"ב. ויש לומר דאין תינוק זה שייך כלל לנדון הגמ', דאיירי בחסר מתחילת ברייתו. ולפ"ז, תינוק זה אינו כלל בגדר "נבילה" אלא בגדר "טריפה", ואין היתר להורגו בשום צד ואופן, הואיל והוא נברא כדרך החיים, וראוי הוא לבריית נשמה מעיקרא. (ועי' בב"י סי' קצד ד"ה ומ"ש, שכ': וישטו נקוב, כתב הרשב"א (תוה"א כז.) דטעמא דטמאה, מפני שזה היה ראוי לבריית נשמה, אלא שמא ניקב ושטו לאחר מכאן, וכל שעיקרו ראוי לבריית נשמה אמו טמאה לידה. וכיו"ב כ' הר"ן (כג:). ע"ש).

והוסיף עוד הגרד"א, דאפשר דתינוקות אלו שהיום המה מתים תיכף, יתכן מאוד דאין זה משום שאינם יכולים לחיות

ז. אף אם נתברר ע חייו, מ"מ אין היתר

כדבעי, אלא משום שאי לטפל בהם את הטיפול והמה מונחים מבלי הש מתאים, ואפשר שאם בהם כדבעי, היו חיים ל הוה בתינוק שטופל כ תשעה יום. וא"כ קשה להם דין נבלה, עכ" בנשמת אברהם החדש: תקלח) שכ' ג"כ, דיש נ תינוקות אלו מקבלים ט היו חיים לתקופות או

אמנם בס' נשמת אברהו הביא עוד מש"כ הגר" נלעז"ר דבשעה שהוא ואינו ראוי לבריית נ שנולד אין אמו טמאה ולד הוא, לכן אפשר ד ולהימנע מלהיות עמל לאחר שכבר נולד, וגו מסתבר כמ"ש בתשוב הגרש"ז. והוסיף שם נ ואמר לי הגאון זצ"ל, ט מותר לחלל עליו את ז תורה, מאידך אם יש ז נשימה, אין חייבים החיאה. ולשאלתי אם אבר להשתלה, אמר ל לקחת ממנו שום אבר שהוא נושם או לכו פוע

76 ז. אף אם נתברר שהעובר הוא בעל מום, ויתכן שיסבול יסורים בכל ימי חייו, מ"מ אין היתר להורגו משום כך, ויותר טוב לו שנולד משלא נולד.

מקורות

במכתבו הנדפס בס' משנת חיי שעה (דף רי"ט), הוסיף וביאר דבריו יותר וז"ל: בענין תינוק שכלו חדשיו, ונולד בלי מוח העליון, הייתי מסופק, ולכן אמרתי בצירוף עם זה שבבתי חולים יש הרבה תינוקות, ויש חשש שהאחיות יזלזלו בחיי תינוק, שמותר גם בשבת ליתן לו אינפוזיא.

ז. אף שמצאנו בכמה דוכתי שכי הפוסקים דאדם שסובל יסורים גדולים מותר לו שלא לעשות טיפולים מכאיבים בשביל להאריך את חייו, וכמו שנתבאר לקמן (פרק כג ה"ז), מ"מ פשוט הדבר שאין ללמוד מזה לנ"ד, ואפי' לא בתור צירוף בעלמא, ראשית, גם מי שסובל יסורים חייב לעשות טיפולים שיגרתיים, ולאכול כאחד האדם, ורק שאין עליו חיוב לעשות טיפולים מיוחדים לרפואתו. אבל אסור לו לאבד עצמו לדעת מחמת היסורים. זאת ועוד, דהתם האדם שהוא סובל יסורים גדולים מחליט בדעתו שאינו יכול לסבול עוד, אבל התינוק או העובר הזה שאין אנו בעלים על חייו, ואפשר שטוב לו החיים מהמות, ומאן ספין ומאן רקיע להחליט עבורו שטוב מותו מחייו, והלא הבורא שבראו בודאי יש לו תפקיד בבריאה ויש תכלית בבריאתו, ואיך אפשר להתיר להורגו מטעם זה.

וכיון שנתבאר לעיל (פרק ג') באורך,

כדבעי, אלא משום שאין הרופאים מוכנים לטפל בהם את הטיפול הדרוש וההכרחי, והמה מונחים מבלי השקעה נכונה וטיפול מתאים, ואפשר שאם אכן היו מטפלים בהם כדבעי, היו חיים לאורך זמן. ועובדא הוה בתינוק שטופל כיאות וחי כעשרים תשעה יום. וא"כ קשה לומר בודאות שיש להם דין נבלה, עכ"ד. וכיו"ב ראיתי בנשמת אברהם החדש או"ח (סי' של, עמ' תקלח) שכי"ג, דיש משערים דאילו היו תינוקות אלו מקבלים טיפול תמיכתי נאות היו חיים לתקופות ארוכות יותר. ע"ש.

אמנם בס' נשמת אברהם שם (עמ' תקלט) הביא עוד מש"כ הגרש"ז אורבך וז"ל: נלענ"ד דבשעה שהוא רק עובר הואיל ואינו ראוי לבריית נשמה, וגם לאחר שנולד אין אמו טמאה לידה, משום דלאו ולד הוא, לכן אפשר דשפיר מותר להרגו ולהימנע מלהיות עמל וילד שקר, אולם לאחר שכבר נולד, וגם כלו לו חדשיו, מסתבר כמ"ש בתשובה מאהבה. עכ"ל הגרש"ז. והוסיף שם בנשמ"א וכ' וז"ל: ואמר לי הגאון זצ"ל, שאם כלו לו חדשיו מותר לחלל עליו את השבת גם באיסורי תורה, מאידך אם יש דום לב או הפסקת נשימה, אין חייבים לבצע פעולות החיאה. ולשאלתי אם מותר לקחת ממנו אבר להשתלה, אמר לי הגרש"ז שאסור לקחת ממנו שום אבר להשתלה, כל זמן שהוא נושם או לכו פועם. עכ"ל. והגרש"ז

שום ט"א יק"ל ע"כ. נואר זמה, אדם, וקות גידון ן הם יהמה מפני משך ג זאת ז של דאין יאירי יק זה בגדר ם צד זחיים, (ועיי וושטו טעמא לבריית מכאן, ז אמו ע"ש). וינוקות ן מאוד לחיות

מקורות

שדעת גדולי הראשונים והאחרונים די ש בהריגת עובר משום רציחה ושפיכות דמים, א"כ פשוט הדבר שאין שום היתר להרוג עובר רק מחמת שהוא בעל מום, כל שאינו גורם סכנה לאימו. וכ"כ גדולי הפוסקים וכמ"ש לעיל שם.

וכמו"כ בשו"ת אפרקסתא דצניא ח"א (סי' קסט) כ' בענין עובר מאיש החולה בחולי הנכפה, שלדבריו העובר יהיה חולה כאביו ורוצה להמיתו, ואחר שכו' לאסור הדבר בהחלט, סיים וכ': ואיך יעלה על הדעת להמיתו מפני ספק סכנה, בידיים, הרי זה דומה בעיני לחוקי ליקורגוס מלך שפארטא, להמית כל וולד שהוא בעל מום, עכ"ל. ובשו"ת ישכיל עבדי ח"ו (אה"ע סי' פה) כ' וז"ל: ואני אמרתי לרופא ששאלני האם אתה מתיר להמית איש שהוא עיוור או בעל מום אחר, א"כ אותו הדבר בעובר, איך אתה מתיר להמיתו שלא יצא בע"מ, ויכול להיות שזה לא נכון ולא יצא בע"מ, עכ"ל.

וכ"כ בשו"ת אגרות משה תו"מ ח"ב (סי' עא), מאחר שיש איסור רציחה בהריגת עובר, פשוט שאף אם נדע בברור שהוא וולד כזה שיחיה רק זמן קצר, ויהיה חולה כל העת ולא יהיה לו שום דעת, ויצטרכו לטרוח הרבה עמו יותר מכפי האפשר להאם, ואף שבשביל זה יש לחוש גם שתחלה אמו, לא שייך להתיר להרוג העובר, שיש גם בעובר זה איסור רציחה כמו לעובר בריא ושלם.

גם בשו"ת קנה בשם ח"א (סי' קכו) נשאל בדבר אשה בתחילת הריונה שחלתה

במתלת אדמדמת, ויש סכנה להולד שלא יהיה שלם באבריו או בחושיו וז"ל, האם מותר שתפיל האשה פרי בטנה בכדי למנוע מלהביא לאויר העולם ולד שיסבול כל ימי חייו צער ומכאובים, וגם לרבות צער אבותיהם בראותם בצער פרי בטנם, וגם לרבות גידול ילד בזה אם מותר לשמוע לעצת הרופאים ולהפיל העובר או לא. והשיב, הנה דבר פשוט הוא שהוא איסור גמור מן התורה, וכרציחה ממש אלא שאין ישראל נהרג על העוברין, ואין שום היתר לאבד נפש העובר, ואפי' קודם ארבעים יום. ע"כ. L

ובשו"ת משנה הלכות ח"ו (סי' רד) נשאל במעוברת שחלתה במחלה אי מותרת להפיל הולד, היות שנתברר דע"פ הרוב ולדות הנולדים לאם שהיתה חולה במחלה זו נולדים תרשים. ואחר שהאריך בחומר האיסור, סיים: לכן נראה פשוט דאין לחשוב תחבולות נגד ה' והעושין והגורמים בדברים כאלו ח"ו גורמים לשפ"ד, אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר, כי בעוה"ר רבים המורים ומיעוט היודעים, וההמון עם מקלו יגיד לו כל המקיל שומע לו, אבל בדברים שהם בגדר של שפיכת דמים ממש שומעין להחמיר ולא להקל, ואפילו ספק וספק ספיקא דפק"נ שומעין להחמיר, ולא להקל אם לא במקום פק"נ להאם. עכ"ד. וכ"כ בשו"ת אהל משה ח"ג (סו"ס טו). ובשו"ת להורות נתן ח"ג (סי' קכג). ובשו"ת תשובות והנהגות ח"ב (סי' תשלא) כ', דאין להתיר להרוג עובר בעל מום, ואפי'

אם זה עדיין י וכ"כ בס' היכל הגר"מ ברנדסו מחמת

וגדולה מזו מזו דאדם הולדות יהיו בו אם כרוך הדבר להורים, וכמו ל מזה בק"ו לנ" לפנינו, ועוד לא להשתדל שיבא עובר לפנינו, ש מ

ע"י בשו"ת אגו סב) שכ' בדבר בנים חולים במ לחיות רק ב' ש וכבר מת לה " ואחר שאסור לו ולכן אף שיע ולהאם, וטרחא וכ"כ עוד באו או"ב) ע"ד בח הגורמת לחולי אשה ויוליד בני הם חולים באור במצות פריה ו הוידעת שהוא עא) וז"ל: אשו ל"ע, וקשה לו לישא אשה על תוכל להתעבר

21

76 אאנאצפלוס²²⁶ — המחלה ניתנת לאיבחון וודאי בשלב העוברי, בעזרת בדיקת רמת חלבון עוברי²²⁷ בדם האם, או במי השפיר, ובעזרת אולטרא-סאונד. יש מי שהתיר הפלת עובר כזה, אפילו לשיטות הסוכרים שאיסור ההפלה הוא מן התורה מדין רציחה²²⁸.

מחלת אדמת של האשה המעוברת²²⁹ — הפגיעה בעובר איננה ניתנת לאבחנה טרום לידתית וודאית, והיא נקבעת בעזרת חישובים הסתברותיים בהתאם לגיל ההריון, ולאחר שהוכח בבדיקות מעבדתיות, שהאם אמנם חלתה באדמת בעת ההריון. יש שהתירו ההפלה במקרה כזה²³⁰, ויש שאסרו²³¹.

תרופות שנלקחו על ידי האשה בעת

ההריון²³², או חשיפת האשה המעוברת להקרנה רנטגנית²³³ — מצבים אלו יכולים לגרום למומים בעובר. הפגיעה בעובר איננה ניתנת לאבחנה טרום לידתית וודאית, והיא נקבעת בעזרת חישובים הסתברותיים בהתאם לגיל ההריון, ובהתאם לסוג התרופה או הקרינה ולכמותם. יש מי שהתיר ההפלה במקרה של תרופות טרטוגניות²³⁴, ויש מי שאסר²³⁵. באופן כללי יש לומר, שדין התרופות וההקרנות כדין האדמת²³⁶.

דילול עוברים — אם ריבוי העוברים מהווה סכנה לאם, בוודאי מותר להפילם, כולם או חלקם, כדי להצילה²³⁷. אם אין סכנה לאם, אלא סכנה לחלק מהעוברים — מותר להרוג חלק מהעוברים, כדי

גורן, מאורות, ב, תשמ"מ עמ' 26-27; הרב י. פרנקל, מאורות, ב, תשמ"מ עמוד 55; Anencephaly [226]. מום קשה ביותר במבנה המוח והגולגולת, עם חסר המוח הגדול, וחלקים גדולים מעצמות הגולגולת. תינוקות אלו, אם נולדים חיים, מתים תוך מספר ימים או שבועות. וראה עוד בע' לדה; [227] Alpha-feto protein; [228] הרב י. זילברשטיין, הובאו דבריו בנשמת אברהם, חזו"מ סי' תכה א(19); German [229]. measles. נגיף האדמת גורם למחלה קלה באשה, אך עלול לחדור לרקמות העובר, ולגרום לו למומים רבים. ככל שהדבקה מתרחשת בשלב הריון מוקדם יותר, הסיכון למומים בעובר גדול יותר. בין המומים והפגיעות האפשריים: מומי לב, ירוד (cataract) בעין, ראש קטן (microcephaly), פיגור שכלי, דלקת הרשתית, חרשות ועוד. יש להדגיש, שגם מחלות נגיפיות אחרות של האם ידועות או חשודות כגורמות למומים בעובר, וראה ז. פרייאר, אסיא, א, תשל"ו, עמ' 95; א. שטינברג, אסיא, א, תשל"ו, עמ' 98; א. אור-נוי, הרפואה, קט: 402, 1985. אכן, לאור תוכניות החיסון ההמוניות והיעילות נגד מרבית המחלות הנגיפיות, יש להניח שבעתיד הקרוב יפחתו מאד הבעיות מסוג זה. וראה ע' עובר; [230] שר"ת ציץ אליעזר ח"ט סי' נא שער ג; עמוד הימיני, סי' לב; שר"ת שרידי אש ח"ג סי' קכו, שהתיר קודם ארבעים יום; [231] שבט

מיהודה, עמ' שמד-שעו, וכן הרב אונטרמן, נועם, ו, תשכ"ג, עמ' א; שר"ת אגרות משה חזו"מ ח"ב סי' סט; הרב מ. צווייג, נועם, ו, תשכ"ד, עמ' לו-נו; שר"ת משנה הלכות ח"ה סי' רלג; שם, חזו"מ סי' יד; שר"ת קנה בשם חזו"מ סי' קכו, והג"ל, הרב מ. ברנסדורפר, בשבילי הרפואה, ב, תשל"ט, עמ' סה-עב; הרב י. פרנקל, מאורות, ב, תשמ"מ עמ' 55; [232] קיימים תכשירים ותרופות שונים, אשר עלולים לפגוע במבנה חלקים שונים של העובר, או בתיפקודו השכלי, אם הם נלקחו על ידי האם בעת ההריון, ובעיקר בשלבים המוקדמים של ההריון. התרופה שהתפרסמה במיוחד היא thalidomide, אשר גרמה למומים קשים במבנה הגפיים של היילודים, ראה: N Engl J Med, 1971; 284:481. על התרופות הטרטוגניות ראה: Pomerance JJ & Jaffe SJ, Curr Probl Pediatr, vol 4, No 1, Nov 1973; א. אור-נוי, הרפואה, קט: 402, 1985. וראה ע' עובר; [233] יש להדגיש, שבדרך כלל אין הזקרנות, במנות מקובלות של צילומי רנטגן אבחנותיים, מסוכנות לעובר, ראה: א. אור-נוי, ברנר, הרפואה, צב: 572, 1977; א. אור-נוי שם; [234] שר"ת עמוד הימיני, סי' לב; [235] שר"ת אהל משה ח"ג סי' טו; [236] א. שטינברג, אסיא, א, תשל"ו, עמ' 107 ואילך; נשמת אברהם חזו"מ סי' תכה א(21); [237] הרב י. זילברשטיין, חוב' אסיא, מה-מו, טבת תשמ"ט, עמוד 62-68;

להציל הנוותרים²³⁸ את דילול העוב להריון, אם הדב לצורך הפלת עו תקיין תלויה במח להפיל עובר פגו בשבת^{238א}, אלא נפש.

T2. תנאים בבי

דינים הנוגעים — יש שכתבו, אם שאלו לשני ר ושניהם אומרים ו יש מי שהסתפק ו ירא שמים, הרי ה

בכל מקרה יש ובקי ככל האפשר בהפלה²⁴².

[238] הגרש"ז או בנשמת אברהם חזו הלוי, אסיא, חוב' מו הרב י. זילברשטיין, כולם ימותו, ואם כן עוד נימוקים. וראה עוברים להמית, והש: כתב הכב ח.ד. הלוי רפואית טרם הוכו האופטימלי של עוב ynecol 162:1568, 1990 and Jewish Ethics, lition, 1990, Ch. 12 להלן הע' 299-300; סי' קע; שר"ת מהרש סי' מז; שר"ת שבנו אומר ח"ד חאבה"ע הרופאים; [240] הגר אברהם חזו"מ סי' ה להורגו גם בספק שם; [242] שר"ת מע מו; הרב צווייג,

אנציקלופדיה הלכה רבואית
חלק ב
ל"ו אגודה שט"נכ"א

WIKIPEDIA

→ Anencephaly

Anencephaly is the absence of a major portion of the brain, skull, and scalp that occurs during embryonic development.^[1] It is a cephalic disorder that results from a neural tube defect that occurs when the rostral (head) end of the neural tube fails to close, usually between the 23rd and 26th day following conception.^[2] Strictly speaking, the Greek term translates as "no in-head" (that is, totally lacking the inside part of the head, i.e. the brain), but it is accepted that children born with this disorder usually only lack a telencephalon,^[3] the largest part of the brain consisting mainly of the cerebral hemispheres, including the neocortex, which is responsible for cognition. The remaining structure is usually covered only by a thin layer of membrane—skin, bone, meninges, etc. are all lacking.^[4] With very few exceptions,^[5] infants with this disorder do not survive longer than a few hours or possibly days after their birth.

Contents

Signs and symptoms

Causes

Relation to genetic ciliopathy

Diagnosis

Meroanencephaly

Holoanencephaly

Craniorachischisis

Prognosis

Epidemiology

Ethical issues

Organ donation

Brain death

Pregnancy termination

Legal proceedings

Research

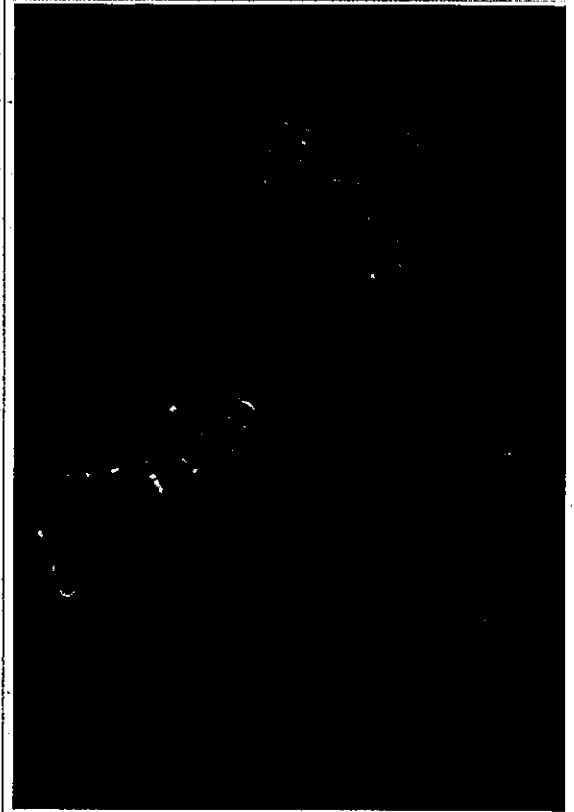
References

External links

Signs and symptoms

The National Institute of Neurological Disorders and Stroke (NINDS) describes the presentation of this condition as follows: "A baby born with anencephaly is usually blind, deaf, unaware of its surroundings and unable to feel pain. Although some individuals with anencephaly may be born with a main brain stem, the lack of a functioning cerebrum permanently rules out the possibility of ever gaining awareness of their surroundings. Reflex actions such as breathing and responses to sound or touch may occur."^[4]

Anencephaly

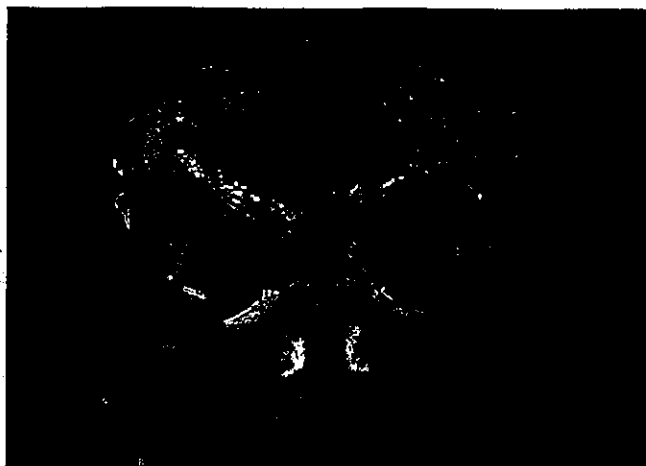
A side view of an anencephalic fetus

Specialty Medical genetics; pediatrics

23

Illustration of an anencephalic fetus.

A front view of an anencephalic fetus

X-ray of an anencephalic stillborn fetus

Causes

The cause of anencephaly is disputed by medical professionals and researchers.

Folic acid has been shown to be important in neural tube formation since at least 1995, and as a subtype of neural tube defect, folic acid may play a role in anencephaly. Studies have shown that the addition of folic acid to the diet of women of child-bearing age may significantly reduce, although not eliminate, the incidence of neural tube defects. Therefore, it is recommended that all women of child-bearing age consume 0.4 mg of folic acid daily,^[4] especially those attempting to conceive or who may possibly conceive, as this can reduce the risk to 0.03%.^[6] It is not advisable to wait until pregnancy has begun, since, by the time a woman knows she is pregnant, the critical time for the formation of a neural tube defect has usually already passed. A physician may prescribe even higher dosages of folic acid (5 mg/day) for women having had a previous pregnancy with a neural tube defect.^[6]

In general, neural tube defects do not follow direct patterns of heredity, though there is some indirect evidence of inheritance,^[7] and recent animal models indicate a possible association with deficiencies of the transcription factor TEAD2.^[8] Studies show that a woman who has had one child with a neural tube defect such as anencephaly has about a 3% risk of having another child with a neural tube defect,^[9] as opposed to the background rate of 0.1% occurrence in the population at large.^[10] Genetic counseling is usually offered to women at a higher risk of having a child with a neural tube defect to discuss available testing.

It is known that people taking certain anticonvulsants and people with insulin-dependent diabetes have a higher risk of having a child with a neural tube defect.^[11]

Relation to genetic ciliopathy

Until recently, medical literature did not indicate a connection among many genetic disorders, both genetic syndromes and genetic diseases, that are now being found to be related. As a result of new genetic research, some of these are, in fact, highly related in their root cause despite the widely varying set of medical symptoms that are clinically visible in the disorders. Anencephaly is one such disease, part of an emerging class of diseases called ciliopathies. The underlying cause may be a dysfunctional molecular mechanism in the primary cilia structures of the cell, organelles present in many cellular types throughout the human body. The cilia defects adversely affect "numerous critical developmental signaling pathways" essential to cellular development and, thus, offer a plausible hypothesis for the often multi-symptom nature of a large set of syndromes and diseases. Known ciliopathies include primary ciliary dyskinesia, Bardet-Biedl syndrome, polycystic kidney and liver disease, nephronophthisis, Alström syndrome, Meckel-Gruber syndrome, and some forms of retinal degeneration.^[12]

Diagnosis

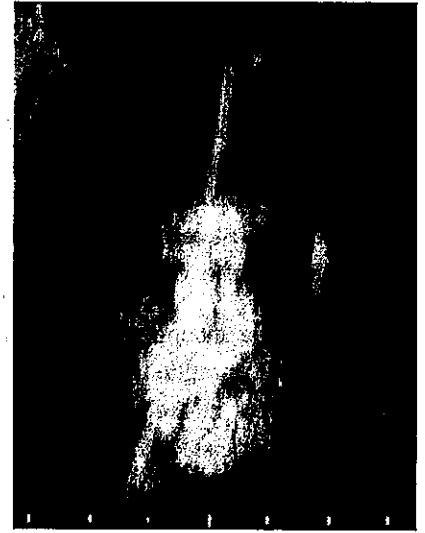
Anencephaly can often be diagnosed before birth through an ultrasound examination. The maternal serum alpha-fetoprotein (AFP screening)^[13] and detailed fetal ultrasound^[14] can be useful for screening for neural tube defects such as spina bifida or anencephaly.

Meroanencephaly

Meronanencephaly is a rare form of anencephaly characterized by malformed cranial bones, a median cranial defect, and a cranial protrusion called area cerebrovasculosa. Area cerebrovasculosa is a section of abnormal, spongy, vascular tissue admixed with glial tissue ranging from simply a membrane to a large mass of connective tissue, hemorrhagic vascular channels, glial nodules, and disorganized choroid plexuses.^[15]

Holoanencephaly

The most common type of anencephaly, where the brain has entirely failed to form, except for the brain stem. Infants rarely survive more than one day after birth with holoanencephaly.^[15]

Ultrasound image of fetus with anencephaly.

Craniorachischisis

The most severe type of anencephaly where area cerebrovasculosa and area medullovasculosa fill both cranial defects and the spinal column. Craniorachischisis is characterized by anencephaly accompanied by bony defects in the spine and the exposure of neural tissue as the vault of the skull fails to form.^{[15][16]} Craniorachischisis occurs in about 1 of every 1000 live births, but various physical and chemical tests can detect neural tube closure during early pregnancy.^[17]

Prognosis

There is no cure or standard treatment for anencephaly and the prognosis for patients is death. Most anencephalic fetuses do not survive birth, accounting for 55% of non-aborted cases. Infants that are not stillborn will usually die within a few hours or days after birth from cardiorespiratory arrest.^{[4][18]}

Four recorded cases of anencephalic children surviving for longer periods of time are Stephanie Keene (better known as Baby K) of Falls Church, Virginia, USA, who lived for 2 years 174 days; Vitoria de Cristo, born in Brazil in January 2010 and surviving until July 17, 2012;^[19] Nickolas Coke^[20] of Pueblo, Colorado, USA, who lived for 3 years and 11 months, and died October 31, 2012;^{[21][22]} and Angela Morales, from Providence, Rhode Island,^[23] who live for 3 years and 9 months, and died December 16 2017.^[24]

In almost all cases, anencephalic infants are not aggressively resuscitated because there is no chance of the infant's ever achieving a conscious existence. Instead, the usual clinical practice is to offer hydration, nutrition, and comfort measures and to "let nature take its course". Artificial ventilation, surgery (to fix any co-existing congenital defects), and drug therapy (such as antibiotics) are usually regarded as futile efforts. Some clinicians and medical ethicists view even the provision of nutrition and hydration as medically futile.

Epidemiology

In the United States, anencephaly occurs in about 1 out of every 10,000 births.^[25] Rates may be higher among Africans with rates in Nigeria estimated at 3 per 10,000 in 1990 while rates in Ghana estimated at 8 per 10,000 in 1992.^[26] Rates in China are estimated at 5 per 10,000.^[26]

Research has suggested that, overall, female babies are more likely to be affected by the disorder.^[27]

Ethical issues

Organ donation

One issue concerning anencephalic newborns is organ donation. Initial legal guidance came from the case of Baby Theresa in 1992, in which the boundaries of organ donation were tested for the first time.^[28] Infant organs are scarce, and the high demand for pediatric organ transplants poses a major public health issue. In 1999, it was found that among children who die under the age of two, thirty to fifty percent do so while awaiting transplant.^[28] In order for infant organs to be viable and used for transplant, they must be removed while the infant still has circulation or very soon after circulation has ceased. However, this poses both legal and ethical issues. In the United States, all states have laws that forbid the removal of organs from a donor until after the donor has died, except in the case of altruistic living donations of a kidney or liver segment.

The goal of those in support of organ donation is that it will further contribute to the pool of suitable organs for transplants while the need for lifesaving organ transplants is so great. It has been estimated that 400–500 infant hearts and kidneys and 500–1,000 infant livers are needed in the United States each year.^[29] Because anencephalic neonates have partially functioning brain stems, they possess some brain stem reflexes such as spontaneous respirations. For this reason, these patients cannot be declared brain dead.

Within the medical community, the main ethical issues with organ donation are a misdiagnosis of anencephaly, the slippery slope argument, that anencephalic neonates would rarely be a source of organs, and that it would undermine confidence in organ transplantation.^[30] Slippery slope concerns are a major issue in personhood debates, across the board. In regards to anencephaly, those who oppose organ donation argue that it could open the door for involuntary organ donors such as an elderly person with severe dementia. Another point of contention is the number of children who would actually benefit. There are discrepancies in statistics; however, it is known that most anencephalic children are stillborn.^[30]

Proposals have been made to bypass the legal and ethical issues surrounding organ donation. These include waiting for death to occur before procuring organs, expanding the definition of death, creating a special legal category for anencephalic infants, and defining them as non-persons.^[31]

In the United Kingdom, a child born with anencephaly was reported as the country's youngest organ donor. Teddy Houlston was diagnosed as anencephalic at 12 weeks. His parents, Jess Evans and Mike Houlston, decided against abortion and instead proposed organ donation. Teddy was born on 22 April 2014, in Cardiff, Wales, and lived for 100 minutes, after which his heart and kidneys were removed. His kidneys were later transplanted into an adult in Leeds. Teddy's twin, Noah, was born healthy.^[32]

Brain death

There are four different concepts used to determine brain death: failure of heart, failure of lungs, whole brain death, and neocortical death. Some argue that anencephalics experience neocortical death, in which there is an irreversible loss of consciousness and self-awareness, two determinants of a person. Brain death is another source of support for organ donation.^[33]

Neocortical death, similar to a persistent vegetative state (PVS), involves loss of cognitive functioning of the brain. A proposal by law professor David Randolph Smith,^[34] in an attempt to prove that neocortical death should legally be treated the same as brain death, involved PET scans to determine the similarities. However this proposal has been criticized on the basis that confirming neocortical death by PET scan may risk indeterminacy.^[35]

Pregnancy termination

Anencephaly can be diagnosed before delivery with a high degree of accuracy. Although anencephaly is a fatal condition, the option of abortion is dependent on the abortion laws in the state.^[29] According to a 2013 report, 26% of the world's population reside in a country where abortion is generally prohibited.^[29] ^[36] In 2012, Brazil extended the right of abortion to mothers with anencephalic fetuses. This decision is, however, receiving much disapproval by several religious groups.^[37]

Legal proceedings

26 The case of baby Theresa was the beginning of the ethical debate over anencephalic infant organ donation.^[28] The story of baby Theresa remains a focus of basic moral philosophy. Baby Theresa was born with anencephaly in 1992. Her parents, knowing that their child was going to die, requested that her organs be given for transplantation. Although her physicians agreed, Florida law prohibited the infant's organs from being removed while she was still alive. By the time she died nine days after birth, her organs had deteriorated past the point of being viable.^[38]

Baby K was an anencephalic infant that was kept alive for two years and 174 days under intensive care by order of the US Court of Appeals for the Fourth Circuit.

United States Uniform Acts

The Uniform Determination of Death Act (UDDA) is a model bill, adopted by many US states, stating that an individual who has sustained either 1) irreversible cessation of circulatory and respiratory functions or 2) irreversible cessation of all functions of the entire brain, including the brain stem, is dead. This bill was a result of much debate over the definition of death and is applicable to the debate over anencephaly. A related bill, the Uniform Anatomical Gift Act (UAGA), grants individuals and, after death, their family members the right to decide whether or not to donate organs. Because it is against the law for any person to pay money for an organ, the person in need of an organ transplant must rely on a volunteer.^[29]

There have been two state bills that proposed to change current laws regarding death and organ donation. California Senate Bill 2018 proposed to amend the UDDA to define anencephalic infants as already dead, while New Jersey Assembly Bill 3367 proposed to allow anencephalic infants to be organ sources even if they are not dead.^{[29][39]}

Research

Some genetic research has been conducted to determine the causes of anencephaly. It has been found that cartilage homeoprotein (CART1) is selectively expressed in chondrocytes (cartilage cells). The CART1 gene to chromosome 12q21.3–q22 has been mapped. Also, it has been found that mice homozygous for deficiency in the Cart1 gene manifested acrania and meroanencephaly, and prenatal treatment with folic acid will suppress acrania and meroanencephaly in the Cart1-deficient mutants.^{[40][41]}

References

- "Cephalic disorders – Overview, Anencephaly, Colpocephaly – neurologychannel" (<http://www.neurologychannel.com/cephalicdisorders/index.shtml>). September 3, 2015. Retrieved September 19, 2016.
- O'Rahilly, M; Muller, F (1992). *Human Embryology & Teratology*. New York: Wiley-Liss, Inc. p. 253. ISBN 0471382256.
- Chervenak, F.A.; Kurjak, A.; Comstock, C.H. (1995). *Ultrasound and the Fetal Brain: Progress in Obstetric and Gynecological Sonography Series* (1st publ ed.). New York: Parthenon Pub. Group. p. 102. ISBN 1850706123.
- "Anencephaly Information Page: National Institute of Neurological Disorders and Stroke (NINDS)" (<http://www.ninds.nih.gov/disorders/anencephaly/anencephaly.htm>). Archived (<https://web.archive.org/web/20080509155348/http://www.ninds.nih.gov/disorders/anencephaly/anencephaly.htm>) from the original on 9 May 2008. Retrieved 2008-05-08.
- "Baby Without A Brain, Nickolas Coke, Update" (<https://web.archive.org/web/20120914233036/http://www.koaa.com/videos/boy-without-a-brain/?fullsite>). Archived from the original (<http://www.koaa.com/videos/boy-without-a-brain/?fullsite>) on 2012-09-14.
- Ratcliffe, Stephen D., ed. (2008). *Family medicine obstetrics* (3rd ed.). Philadelphia: Mosby Elsevier. ISBN 0-323-04306-2.
- Shaffer, Lisa G.; Marazita, Mary L.; Bodurtha, Joann; Newlin, Anna; Nance, Walter E. (1990). "Evidence for a major gene in familial anencephaly". *American Journal of Medical Genetics*. **36** (1): 97–101. doi:10.1002/ajmg.1320360119 (<https://doi.org/10.1002/ajmg.1320360119>). PMID 2333913 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2333913>).
- Kaneko, Kotaro J.; Kohn, Matthew J.; Liu, Chengyu; Depamphilis, Melvin L. (2007). "Transcription factor TEAD2 is involved in neural tube closure" (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2765819>). *Genesis*. **45** (9): 577–87. doi:10.1002/dvg.20330 (<https://doi.org/10.1002/dvg.20330>). PMC 2765819 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2765819>) Ⓢ. PMID 17868131 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17868131>).
- Cowchock, S.; Ainbender, E.; Prescott, G.; Crandall, B.; Lau, L.; Heller, R.; Muir, W. A.; Kloza, E.; et al. (1980). "The recurrence risk for neural tube defects in the United States: A collaborative study". *American Journal of Medical Genetics*. **5** (3): 309–14. doi:10.1002/ajmg.1320050314 (<https://doi.org/10.1002/ajmg.1320050314>). PMID 7405962 (<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/7405962>).